

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 33 pöta ök won sëen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngön epët retëng ëa. Pi wet rëak Yesuu ngön ompyaut retëng ëak kaalak epët ëa. Ngön epët, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen Yesuu ruuröak ngön ompyaut Yerusalem kak ngës rëak ök mëak Yutiaare Sameria yang pötë ök maö sa. Pël ëak yang nantë ök maö së pet ira. Pitaë ya mënauta ngönte Sowi 1-12 wia, ën Poolëët Sowi 13-28 wia.

Pöt epël wia.

Ngönën ya mëmpënëak kopëta wesaut *1:1-26*

Yerusalem kak ngönën ya mënaut *2:1-8:3*

Yutiaare Sameria pötë ngönën ya mënaut *8:4-12:25*

Poolë ngönën ya mënaut *13:1-28:31*

1. Pim ngës rëak ya mënaut *13:1-14:28*

2. Yerusalem kak ngönënë wa top kësangpel *15:1-35*

3. Pim ënëm ya mënaut *15:36-18:22*

4. Pim ënëm panë ya mënaut *18:23-21:16*

5. Pim wii kaatak ulmëaut *21:17-28:31*

Yesu pi Ngëëngk Pulö wes mëepënëak kup mowia

¹ O Tiopilas,

Ne peene kaalak pep epwer retëng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retëng ë nina pötön ni ëwat wëen pöt Yesu pim ya mëmpööre ngönën aö pël ima pötë ngönöt akun pim yaat ngës rëa ² pörekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sëen pepapök koirak kutömweri isa. Pël ëën akun pötak

Yesu pi weletakaan wal äak kutömweri nawisën wëen Ngëengk Pulöök kaamök elmëen puuk pim ngön yaaö omën wet rëak yaö elmëaö pöröen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³ Pël äak kët akun selap 40 ruuröa naë ëö pet elmëeim wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal äak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pël äak pi wet rëak ruuröen Anutuu songönöt ök maima. Puuk omën pourö wa ngaaök nimëak wë. ⁴ Pël ëen akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top äak wëen Yesu pi pitën ngön kosang wesak epël ök mëëa. “Ar teëntom Yerusalem kak sëp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pël ëen nem Pepapök Ngëengk Pulö nimpënëak neen ök neaan nem arën ök niia pö nimpnaat. ⁵ Ngaan ök niak pöt omën eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ën kot nent wë pöt nem Pepapök Ngëengk Pulöök i ket äak nimëëpnaat.”

*Yesu kutömweri isa
(Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)*

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök së wë ruurö pit epël pëlpël mëëa. “Aköp aë, tiarim ëaröa ngaanëër eima pöl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimënt nener ngarangk ëëpen ma won?” ⁷ Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. “Iteneë. Nem Pepap pimtök akun nenten yaö wasën wia pötakök omën puot orööpnaat. Yaö ëa pötakök omën pöt orööpna akun pöten ar ëwat nasëngan. ⁸ Pël ëënëetak ar epël kön wiaan. Pi weëre kosang kësang ar nimpënaat, akun Ngëengk Pulö arim ngësë waisëpna pötak. Pël ëen ar nem ngönta omnarö pël sak wë nem

songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröen ök mäak aö aö ë yesem Yutia omën muntaröen ök mäak om aö yesem Sameria omnaröen ök mäak aö yesem kaare yang nantë së pet irëp. Pël ëen omën pourö neen ëwat sëpnaan.”⁹ Akun pötak Yesu pi ngön epot ök më pet yairën Anutuuk koirak kutömweri isa. Pël ëen ruurö pit mopöök iteneim wëen kepëltak is ilëak kö sak sa.¹⁰ Pi sëen pit ngaarëkël om iteneim wëen tapëtakëer omën naar pitëm naë oröak taueëa, ulpëen kölam panëëwaar mëauwaar pöaarök pitën epël ök mëëa.¹¹ “Kalili omnarö, ar oröp morëen mopöökël we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irapnaap.”

Yutasë urtakëp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakë sa. Tomökaan kakë saö pöt wali won, om wan kilomita pöta ök.¹³ Pël ëak Yerusalem kaöökë öngpök së oröak el wesak ka wet rëak pitëm së wakaim wiak sa pötak së ilëa. Pël ëak ka kaö ngaarëkël wieëa pörek së wel aisëak wakaima. Pit omën eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp, piire Yutas muntap Sems muntapë ruup.¹⁴ Pit omën piporö öng naröaring pit pourö wa top ëak wëa. Maria Yesu pim ëlëp, piire pim yokoturö pit pourö wë Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesuu ru 120 pörö kaalak wa top ëak wë Pita pi pitëm tekrak wal ë tauak epël ök mëëa.¹⁶ “Nemorö, Ngëëngk Pulöök ngaanëer

elmëen omën omp ak Tewit puuk ngönën pepeweri ngön nent retëng ëäö pöt peene kë oröa. Pi Yutas pöp omën Yesu moröpnaarö mësak kan pet elmëen Yesu moröaup piinök ëa. Pöt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sëpna pötenök ëa. ¹⁷ Tiar ëwat wë. Yesu pi Yutas tenring öpënëak mëeaup. Pël ëen Yutas pi tenring ya waup.” ¹⁸ Pi pël ëak Yesuun kup mowia utpet pöta sumet waup. Pël ëak pi sum pötaring yang lup nent sum ëa pöt, kawi ngentiak yaat pör menak oröa. ¹⁹ Pël ëen Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël ëak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mëea. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën Iita yanget. ²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimëen epël retëng ëa.

‘Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.’

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël ëa.

‘Omën muntapök pim urtak sak pim ya mëna pöt kaalak mëmp.’

²¹⁻²² Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmëëpenaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël ëen puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal ëa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimtë naëlaan koirëpenaan. Pi ngaan pan tiarring wëen Sonök Yotanëk Yesu i yemomëen itenaupök om wë yewaisem wëen Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök.”

²³ Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamëëa pöp, pim yapin munt nent Sastas pël yamëëaup. Ën nampë yapinte Mataias. ²⁴ Pöaar

wël ë ulmäak Aköpön epël ök mëëa. “O Aköp, ni omën pouröa lupötön ewatëp. Pötaanök niin pël pël yeniak. Omën epaarë naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sêpnaap? ²⁵ Pël äak puuk Yutas pim ya sêp wesa epët mëmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimëën kaare yang yaö elmëaö pörekë.” ²⁶ Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël ëën pit pi il moulmëën Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëëngk Pulö irëa

¹ Yuta omnaröa akun ngëëngk kësang nent yap-inte Pentikos pël ya pötak Yesuu ingre mor saurö pit ka nentak wa top äak wëa. ² Akun pötak pit kakaati wëën omën nempel mopöökaan uure kapkapëer kent ket äak teëntom irë pitëm wëa ka pötak ilëak pangk äak wieëa. ³ Pël yaëën pit itaangkën omën pitëm tekrak oröa pöt es wilëngre yangap pötë ök sak kom kap äak omnaröa rangk ngentia. ⁴ Pël äak Ngëëngk Pulö Yesuu ingre mor saurö pitëm lupötë ilëak peö äak pit weëre kosang kësang kaamök elmëën ngës rëak ka nantëëröa kakë ngönötring ngön ök aima.

⁵ Akun pötak Yuta omën ka waliitëaanörö Yerusalem kak sê peö äak wëa. Pit ngönëntaan kent äak pitëm kaat sêp wesak sê wëa. ⁶ Pël äak wë pit u pömpelën kat wiak naë sê ityeengka pöt Yesu pim ruurö pit omën sa pöröa ngönötë ngönën ök maan kat wiak yaan sa. ⁷ Pël äak epël mëëa. “Elei, omën ngön ya eporö pit pourö Kalili

omnaröep. ⁸ Pit tol äakök aan tiar neenem ngönötë kat yawi? ⁹⁻¹¹ Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël äaatak tiar ka poutë ngönötëël ya kësangöt Anutu pim weëre kosangööring yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narö Patia yangrakaanörö, narö Mitia yangrakaanörö, narö Ilam yangrakaanörö, narö Mesopotemia yangrakaanörö, narö Yutia yangrakaanörö, narö Kapatasia yangrakaanörö, narö Pontas yangrakaanörö, narö Esia yangrakaanörö, narö Prisia yangrakaanörö, narö Pampilia yangrakaanörö, narö Isëp yangrakaanörö, narö Lipia yanggerak Sairini kak naëaanörö. Tiarim naëaan, narö Rom kakaanörö, Yuta yaapöröere köpël Yuta panëëröa öngpök ilëaurö. Ën tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörö, narö Arepia yangrakaanörö. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönte ök niaan kat yawi.” ¹² Pël mëak pit yaan sak kön selap äak neneren epël maima. “Elei, pit tol äak epël ya?” ¹³ Pël yemaan narök ökre wasiin wesak epël mëëa. “Pit wain i ngaat nak kön irikor äak ya.”

Pitaak omnaröen ngönën ök mëëa

¹⁴ Pitëmënt pël aö yesën Pita pi Yesuu ngön yaaö omnarö 11 pitëm naëaan wal ë tauak maap ngön äak epël mëëa. “Yuta omnarö, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurö, ar këëkë wesak kat wieë. Pël ëën omën e yaarö epëta ngönte ök niamaan. ¹⁵ Arim naëaan narök ten i nak kön irikor äak wë yak pël aim. Pöt won. Peene wangam kan ngolöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa?”

16 Epët Anutu pim ngaanëer tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng ëa.

17 ‘Anutuuk epël ya. Ënëm pan yangaakë wëwëet won wasuma akunetak nem Pulö wes mëen irëak yang poutë omnarö pangk elniipnaat.

Pël ëen arim koont yokoturö pit nem ngön pöt war wesak apnaat.

Ën omp ulwas narö pit pöt, nook wangar ke pëlöt rë moolamaat.

Ën omp ulöpörö pitta nook wangar rë moolamaat.

18 Yaap, akun pötak nem Pulö wes mëen iraan inëen öngre ompörö pitök nem ngön ompyaut war wesak ök apnaat.

19-20 Pël ëen akun pötak elmëen mopöök retëng kësang orööpnaat.

Këtëp röök wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i möak omën iitë jaarö ke pöl koröp orööpnaat.

Pël ëen yangrakta tapël jaaröön ar yaan sak ëënëët.

Es koulöpre es yaapre omën i ököet orööpnaat.

Omën pipot wet rëak orööpnaat.

Pël ëen Aköp nem akun kaöet orööpnaat.

21 Pël ëen omën namp pi neen merëk neaan pöt ne pi kama ömaat.’

22 Soel Anutu pim tektek ngön yaaup puuk ngön lup pöt retëng ëa. Pël ëen ënëmak Pita puuk muntat kaalak yal menak epël ök mëëa. “Israel omnarö, ar këëkë wesak kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret kakaanëp piin ök niamaan. Anutu puuk omën pipop weëre kosang retëng ke nampre nampöt tiarim it köpëlöt pet elniipënëak wes nimëaup.

Anutu puuk weëre kosang pöt mangkën wak irëa pöt arim naë oröa. Pël äaut ar yok éwat wë. ²³ Ën ngaanëër Anutu puuk Yesu pimëèn kôn wia pölök arök omën utpet ngaarö pitëm naë wes mëen pitök këra yetaparak möa. ²⁴ Pël ëèn Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. Weleta këlangön ke nentere nent kat wia pötë öngpökaan ent ë moulmëa. Pi weletak kosang sak wii naön ëa. ²⁵ Iteneë. Omën omp aköp Tewit pi ngaanëër pan wetete ngön nent Yesu pim naë omën orööpna pötaan retëng ëa.

‘Ne itaangkën Aköp pi neering wëaup.

Pi nem naë pan wë.

Pël ëèn ne omën nantön kas naëngan.

²⁶ Pötaanök nem lupmer ërëpsawi panë yeë.

Pël ëäk ërëpsawi tan yamëem nem koröpwerta omën ompyaut orööpnaataan kor wë.

²⁷ Oröpmorëënök? Ni ne sëp newasën welaaröa wii kaatak öma saltak wal ë neuléan.

Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaök wieë söp ëëmëak nenëaan ëan.

²⁸ Ni yok wet rëak wëwë ngolöp ompyaut öma pöta kanö pet elnäaup.

Pël ëäk akun poutë neering wëen ne ërëpsawi om eim ömaap.’ ”

²⁹ Pita puuk Tewitë retëng ëa pöt ök më pet irak yal menak epël mëëa. “O karurö, ne ngön epët tekeri wesak ök niamaan, omën omp aköp Tewit pim ngönte. Ngaan panëër pi wel wiin yang kel weerauppe. Pël äaup pim yanget Yerusalem kak eprek e wiaan iteneim wë epët. ³⁰ Tewit pi Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Anutuuk piin kosang wesak epël ök mëëa. ‘Nim ëaröa naëaan nampök nimtë ök omën omp ak sëpnaat.’ ³¹ Tewit pi Anutu

pim omnant äepna pötön pi wet reäk ewat sa. Pël äak Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup welaaröa naëaan wal äepnaap pöteta ök mëëa. Pël äak pi epël ök mëëa. ‘Anutu pi omën pöp sêp mowasën welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëep.’

³² Omën pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëën ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim.

³³ Pël äaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaap-këetakël moulmëën weëre kosang kësang wak wë. Pël ëën Pepapök ngaanëër kup mowia pöl Ngëëngk Pulö mena. Pël äautak omnant arim itaampööre kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëëngk Pul ten ninaö pö. ³⁴ Pël äaap tiar ewat wëep. Tewit pi pimtëënök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om ngön epot epël äa.

‘Anutu puuk nem Aköpön epël ya.

Ni wais nem yaapkëetakël öm.

³⁵ Pël ëëë neen kor wëën pöt omën nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.’

³⁶ Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëën pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë.”

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

³⁷ Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm äa. Pël ëën narö pit Pitaan pëël mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. “Karurö, ten tol ëën?” ³⁸ Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. “Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëën Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël

sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël ëäk wëën Ngëëngk Pulö nimpnaat. ³⁹ Pöt oröp morëënök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. ‘Ne omën epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omën yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.’ Omën epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.”

⁴⁰ Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. “Omën utpet yauröaring ar pourö kö sënganëën.” ⁴¹ Pël maan omën kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omën i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet rëak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. ⁴² Omën pël ëa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulöpna pötaan kent pan ëëima. Pit pël ëäk wa top ëäk kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël ëima.

Ingre mor saurö ompyaö wakaima

⁴³ Anutu puuk kaamök elmëën pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëën omnarö pöten itenak yaan seima. ⁴⁴ Pël ëën omën wet rëak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëëim wakaima. ⁴⁵ Pël ëäk akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak pöt kaömp sum ëäk omën ngöntök yaurö meneima. ⁴⁶ Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngönën tuptak wa top ëäk pitëm kaatë kaömp ngawi në pël eimeë ërëpsawi yaautaring

wakaima. Pël äak pit lup kopëtemer sak wë kaömp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima. ⁴⁷ Pël ëen Yerusalem kak omën wëaurö pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaö pan ëa. Pël ëen kët poutë Aköpök omën muntarö koirak kön wi kosang yewesa pöröaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tēaup ompyaö mowesa

¹ Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnaröa Anutuun kimang yamëea akun pötak Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup kaöetakë sa. ² Pël äak itaangkën ngönën tup kaöetak ka kanër pitök ka kan ompyaur pël yamëea pöra naë omën namp ing il tēaup wëa ngaanëer ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup pi pimtök kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnarök wak së moulmë pël yeëa. Pël ëen omnarö Anutu pim ngönën tuptak ilëak jaaröön sumatön kimang maim yeëa. ³ Pël ëaö pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngönën tup kaöetak ilapënëak yaëen sum kot nent mampënëak mëea. ⁴ Pël ëen piarip pörek tauak omën pöpön it kökö ngëneë Pitaak epël mëea. “Ni tenipön itan.” ⁵ Pël maan pi omnant mampënëak ya wesak piaripön itena. ⁶ Pël ëen Pita puuk epël mëea. “Yaköm, ne kot nim nimpaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök ök niamaan. Wal äak kan së.” ⁷ Pël mëak Pita puuk mor yaapkëesi morök kaamök elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mö rëen kosat kosang sa. ⁸ Pël äak ingesiar ompyaö sëen pi sörok olëak

tauak kan ing äa. Pël äak piaripring Anutu pim ngönën tup kaöetak ilëak kaalak kan ing äak sörok olëak Anutuun yowe mëäa. ⁹ Pël ëën omën Anutu pim ngönën tup kaöeta kakaati wëaurö pit itena pöt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëäa. ¹⁰ Pël ëën pit itenak epël mëäa. “E, omën epop pi Anutu pim ngönën tup kaöeta ka kan yapinte ompyaur pörek wë sum kimang yaaup,” pël mëäa. Pël mëak pit omën pöpön itenak pim naë oröa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuu ngönën tup kaöetak ngönën ök mëäa

¹¹ Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaaten kaaö äa. Pël äak pi piaripring mor yal äak Anutu pim ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm äapë yapin ngamp Solomon pël yamëäuweri wëën omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top äa. ¹² Pël ëën Pita pi pitën itenak epël mëäa. “O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëaö pötaan omën epop ompyaö sa wesak tenipön itaangkan. Won. ¹³ Omën epët Anutu pimtök yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëënak pimëën ngön ya mënaup. Pël äak Rom yang ngarangkep Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak äa pöt ¹⁴ arök kosang ngentiak omën wotpil ompyaö pöp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëën sa. ¹⁵ Pël ëën arim ngöntaan pitök

tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël äaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëen wëwëetaring wëen tenip itenaut. Pötaanök pöta ngönte ök aim wë. ¹⁶ Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangööring omën epop ompyaö yemowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim itöök ompyaö sak wë.

¹⁷ “Ngöntre karurö, ne arën ewat wë. Arre arim kaöaröak Yesuun utpet elmëaurö. Pël äautak ar pim songönte ewat nasën wë yak pël elmëaurö. ¹⁸ Pël äaap Anutu pim ngaanëer tektek ngön yaaö pöröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëea. ‘Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.’ ¹⁹ Pël mëea pötaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëen. Pël ëen arim saunat won niwasëpnaan. ²⁰ Pël äak wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël äak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp arim naë wes mëepnaan. ²¹ Pël ëepnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngolöp ngolöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëer Anutuuk tektek ngön yaaö omën ngëengköröen ök maan tekeri wesa. ²² Pöt Moses puuk nant epël äa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnä ke pëlëp. Ar pim ngön apna pipöt pout ngar ön. ²³ Ën omën Anutu pim tektek ngön yaaö omnampë ngön kat nawiin ëepna pörö Anutu pim omnaröaring naöpan. Pit

kö sêpnaat.’ ²⁴ Moses puuk ngön pël retëng äa. Pël äën Anutu pim tektek ngön yaaö omën muntarö Samuelre pim kasngaël pöröen ngön ök maan tekeri wesa pöt peene tiarim tekrak yaarö. ²⁵ Ngön epot Anutu puuk tektek ngön yaaö omnaröen maan pitök pitëm këmötëaan ngaanëer retëng äën wiakaimautök peene tiarim naë këet yaarö. Tol äënak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim earöaan äaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëä. ‘Ne nim ëere köröörö ulöpre moup elmëen yangerak omën pourö pangk ë pet irëpnaat.’ ²⁶ Pël äak Anutu pi pim Inëenëpön yaö mëak wes mëen wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sêp wasënëak waisa.”

4

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëen kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim naë sa. ² Pit sê kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal äa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëen pit sê kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia. ³ Pël äak këtëp irë ilapënëak yaëen yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpënëak wii kaatak moulmëa. ⁴ Ën piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöaröere ngön kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top äa. ⁶ Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top äak wëa. ⁷ Pël äak wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tekarak tau moulmëak pëlpël mëea. “Arip talëpön maan pimtök pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?”

⁸ Pit pëël maan Pita pi Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëen epël ök mëea. “Omën kaöere ngarangkörö, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëër ing il tëaup ompyaö mowesan pöten pëlpël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tekarak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaparak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ¹¹ Ngönëntak ngön nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’ Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaö neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp.”

¹³ Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël äak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëea. Pël ëen pit piaripön epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa,” pël wesa.

14 Pël äak pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngön kangiir mapnaat pangk naën eën söp wesa. 15 Pël äak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. 16 Pël äakök pitëmënt ngön epël ë kopëta wesa. “Tiar omën epaar tol elmëepen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retëng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. 17 Kopëtet om ulöl sak sëpan pötaanök tiar ngön ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën eëpnaan.”

18 Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak së tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëëa. 19 Pël maan Pitaare Son piarip tauëë Pitaak ngön kangit epël mëëa. “Arimtok omën eptepar kom äak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm eën ma Anutu pim ënëm eën? Pël äautak ten Anutu ënëm eëna pöt arim ënëm naëngan. 20 Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëen tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.” 21-22 Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël eën omnarö pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won eën ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëen sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëä

²³ Pitaare Son piarip wes mëen kaalak piarpi-moröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngön mëäö pöt ök mëä. ²⁴ Pël ëen kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëä. “Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri omnant mowian. Pël ëak yanger ket ëak pörak omnant moulmëan. I kaö ket ëak i kaöökë omnant moulmëan. ²⁵ Ni ngaan panëer Ngëengk Pulö elmëen tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëen ngaanëpön maan ngön nent epël retëng ëa. ‘Tol ëenak köpëlörö neen ya sangën ëa?

Ën tol ëenak omnarö nemëen kup riipënëak ëa?

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre nem Yaö Mëäup nga elniipënëak wa rongan ëa.’

²⁷ Ngön pöta këet peene e yaarö. Pöt oröpmorëen? Yerusalem ka kaö eprek omën omp aköp Erot pi-ire Pontias Pailatre köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëepënëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaö mëäup.

²⁸ Pit wa top ëak omnant orööpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim wëen omnant orööpënëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëen oröa. ²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëenörö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaan. ³⁰ Ni kaamök elniaan yau-man omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngolöp ke nampöt nim inëen ru ngëengkëp Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngön pil ök maö sē pet yairēn ka pitēm wēa pōt moup ket ēak mōa. Pēl ēēn Ngēēngk Pulō pitēm lupōtē ilēak peō ēēn pit Anutuu ngōnte kas kōpēl omnarōen ngēs rēak ök maö sa.

Ingre mor saurō pit lup kopētemer sak wakaima

³² Akun pōtak omēn Yesuun kōn wi kosang wesa pōrō pit lup kopētemer sak pitēm naēaan nampōk epot nemtēēt pōt naēn. Won. Pitēm omnant pout ngawi wiak wakaima. ³³ Pēl ēak Yesuu ngön yaaö omnarō weēre kosang kēsang wak pitēm Akōp Yesu weletakaan wal ēa pōten omnarōen ök maan Anutuuk omēn piin kōn wi kosang wesa pōrō komre kolap kaō elmēēn pit ompyaö wakaima. ³⁴⁻³⁵ Pēl wakaimēē pitēm tekrakaan nampōk omēn nentaan ngōntōk naēn. Pit tol ēakōk pēl eima wasngan. Pitēm naēaan nampōk kaare yangatē sumat wak pōt Yesu pim ngön yaaö omnarō pitēm naē wak sē mangkēn kom ēak ngōntōk yaaurō meneima.

³⁶ Akun pōtak omēn namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omēn pōpōn Yesu pim ngön yaaö omnarō pitōk pim yapin nent Panapas pēl maima. Yapin pōta songōnte Omnarō Lup Ketumōn Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentēkaanēp Saipras kustak wilaup. ³⁷ Omēn pōp pim yang lup nent omnarō menak sumat wak ngön yaaö omnarōa naē sē kom ē mampēnēak mena.

5

Ananiasre Sapaira

¹ Panapas pi pēl ēa. Ēn omēn pōrōa naē ōngre omp naar wēa. Ompöpē yapinte Ananias. Ēn

öngöpë yapinte Sapaira. Ananias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa. ² Pël äak kaö nent yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëep wia. Pël ëen pim öngöp piita ëlëep wia pöten kön wiin ompyaö ëa. Pël ëen pi sum kaö nent wak së ngön yaaö omnarö menak, e tapët pël mëea. ³ Pël ëen Pitaak piin epël ök mëea. “Ananias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëep wian. ⁴ Ni wet réak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëënök ni sum kaö nent ëlëep wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenian, Anutuun kaar yemaan.” ⁵⁻⁶ Pël maan Ananias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së ngentia. Pël ëen yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëen omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë ëa.

⁷ Kot nent wë ngöpngöp äak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. ⁸ Pël ëen Pita pi epël pëlpël mëea. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëea. “Yok nim wan pi tapëtep.” ⁹ Pël maan Pita puuk epël mëea. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.” ¹⁰ Pël maan tapëtakëer öngöpta wel wia. Pël ëen yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. ¹¹ Pël ëen Yesuu

ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë äa.

Retëng it köpëlöt mëna

¹² Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëën omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuu ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm äapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top äak Anutuun ök maim wakaima. ¹³ Pitëmënt pëen pël ëeim wëen omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. ¹⁴ Pël äaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mena. ¹⁵ Pël ëën Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan ëöök urötring wi moulmëa pöt pit epël mëakök äa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëen ompyaö sëpnaat.” Pit pël mëak wak së mowieima. ¹⁶ Pël ëën Yerusalem kak we naöökaan naöökë ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö wëaurö pourö wak së Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyaö mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

¹⁷ Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piiring wëaurö pitëm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnaröa yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën ëen utpet mowasëpënëak kön wia. ¹⁸ Pël äak së ngön yaaö omnarö wak wii kaatak

moulmëen utpet yauröaring wëa. ¹⁹ Pël ëen rö kan Anutuu ensel nampök wii kaata kanwer të mowiak ngön yaaö omnarö wël ëak mësak orö epël ök mëëa. ²⁰ “Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak së wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man.” ²¹ Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëen këtëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës rëak omnarö rë moula.

Pit pël ëeim wëen kiri ar yauröa wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top ëa. Pël ëak wii kaata kaöapë ngësël ngön wes mëa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati së itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël ëen pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë së pitën ök mëëa. ²³ “Ten wii kaatak së itaangkën kan ngarangkörö wëen ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati së itaangkën won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yauröa wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt orööpënëak yaë?” ²⁵ Pël aö yeem wëen omën namp pitëm wa topök së epël ök mëëa. “Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangkëpre pim koturö pit së Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas ëa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolöröen kas naën, ngön ök mëëa

27 Pit Yesu pim ngön yaaö omnarö koirak kakaati sē ngönēnē kansolöröa naē tau moulmēen tauaan kiri ar yauröa wotöököpök pitēn epēl pēel mēea. 28 “Ten arēn Yesuu ngōnte anēētaan nga nēnian ēan ma? Ma arök kön wiin pöt omēn pasit yaē ma? Yerusalem omnarōen ngōn pöt ök maan pitök tenēn Yesu möan pēl apna pōten ar kent yēē.” 29 Pēl maan Pitaare karurö pit kangiir epēl mēea. “Ten yok pangk ar yang omnaröa ngōnte ngar naōngan. Ngön Anutu pim ök niia pōta ēnēm ēēnaat. 30 Arök Yesu kēra yetaprak möön wel wia. Pēl ēaupök tiarim ēere körööröa Anutu puuk weletakaan wal ē moulmēa. 31 Pēl ēak Anutuuk koirak sē pimtē naē ulmēen pim yaapkēetakēl wē. Pēl ēēn Anutu puuk kaō wes moulmēen tiarim kepōnōök wē kaamök elniak Israelörö tiarim kanōökēl pourö wa nuulēen utpetat kasēng mampunēen. Pēl ēēn Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat. 32 Ngön pöt tenök ök yeniaan Ngēēngk Pulöökta omēn pötōn war wesak yenia. Anutuuk omēn pim ngōnte kat yawiaurö ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönēnē kansolörōen ngön yaaö omnarö kön wialök elmēepēnēak mēea

33 Ngönēnē ngarangkörö ngön pöt kat wiak ya sangēn ēēn Yesuu ngön yaaö omnarö mēmpēnēak ēa. 34 Pēl yaēēn Parisi omēn kaō namp Moses pim ngön ē kosang wesaut rē yemoulaup pi pitēm tekarak wēa, pim yapinte Kameliel. Pit omēn pöpōn kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönēnē ngarangköröa tekakaan wal ēak Yesuu ngön yaaö omnarö ka kaō nerakēl wes momēen sa. 35 Pēl ēēn pitēn epēl ök mēea. “Israel omēn nem karurö,

tiar omën eporö omën nant elmëepenëak pöt kön wialök elmëepenaan. ³⁶ Kat wieë. Ngaan panëër won, peen peen omën namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, ‘Ne omën kaöap,’ pël wesak omnaröen maan omën kësang 400 ke pël ëak yang ngarangkepön nga elmëepënëak sa. Pël ëen narö pitök pi mëngkën pim iri wëaurö pit pim ngön pöt söp wesak repak sa. ³⁷ Pël ëen kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omën muntarö wak Rom yang ngarangkepëen nga elmëa. Pël ëa akun pötak yang ngarangkep pi ka poutë omnaröa yapinöt wë yesën ngarö pitök pöpta mëna. Pël ëen pim iri wëauröeta pim ngönte söp wesak repak sa. ³⁸ Pël ëaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngön epot omën pëenök yeëa pöt won söpnaat. ³⁹ Ën omën puot Anutuuk kaamök elmëen pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëen it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëenganok.”

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö söpna pöten ërëpërep ëa

⁴⁰ Pël maan ngönënë kansolörö pit Kameliel pim wes mëen söpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngön yaaö omnarö koirëpënëak maan koirak sëen ngönën ngarangköröak polisöröen maan pës möön epël mëëa. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ök manganok.” Pël mëak wes mëen sa. ⁴¹ Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa toptakaan oröak yesem ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëen pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisöpnaat pël wesa.

⁴² Pël äak kët ël epotë pit ka yaapötëëre Anutuu ngönën tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

*Pit omën 7 äak ngön yaaö omnarö kaamök
ëëpënëak moulmëa*

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekrak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yauröak Yuta ngön yauröen kaaö ngön mëak epël mëëa. “Kët poutë omën omnant ngöntök yaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yauröa öng kapiröro ompyaö wesak nemangkën ë yeë.” ² Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëën epël ök mëëa. “Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëak äaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 äak kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen. ⁴ Pël ëën tenimtokëer kët ël epotë Anutuun ök maimëë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan.” ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent äak omën eporö ulmëa. Wet rëak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö äaö pöp moulmëa. Pël äak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës rëak Israel omnaröa ngönën

wak wëäö pöt yaaup. Pël ääk Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëä. ⁶ Pël ääk pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëën pitëmëën Anutuun ök mëak pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëä.

⁷ Anutu pim ngönte ulöl sëen Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëën kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëäk ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëën retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëët omnaröa tekarak mëneima. ⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönënë tup nent, yapinte wii natëënöröa ka pötak wa top ëeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Esia yangrakaanörö. Pit së wa top ääk Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël äaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëä. ¹¹ Pël ëën pit omën naröak Stiwen pimëën ngön mööngk réak mapëna yak sum elmëën pitök ngön mööngk réak epël mëëä. “Pi Moses tiarim äapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut.” ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekarak tau moulmëä. ¹³ Pël ääk omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëën kaar epël mëëä. “Omën epop pi akun

poutë Anutuu ngönën tup ngëëngk epëtere Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup. ¹⁴ Ten kat wiin pi epël ya. ‘Yesu Nasaret kakaan pipopök ngönën tup epët tööl komun ëak Mosesë ngaantak tiarim ëarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.’” ¹⁵ Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan ëwa panë tëak enselöröa ë kos koröp oröa.

7

Stiwen pi ngönënë kansolöröen ngön ök mëä

¹ Pël ëen kiri ar yauröa wotöököpök Stiwenën epël pëlpël mëä. “Ngön e ya epët kaar ma yaap?” ² Pël maan pi kangiir epël ök mëä. “Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, ëwa pepap, pi ngaanëer tiarim ëap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëä. ³ ‘Ni nim omënere kaare yanger sëp wesak nem yang pet elniima pörek së öm.’ ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sëp mowesak ka kaö naö Aran pörek së wëen pim pepap wel wia. Pël ëen ënëmak Anutu puuk wes mëen kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël ëaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ë nemangkën ëa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes ök mëä. ‘Ënëmak yang epër nimpaat. Pël ëen nim ruure ëarö oröak pep sak öpnaat.’ Pël mëäaö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën ëa. ⁶ Pël ëen Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mëä. ‘Nim ruure ëarö yang maim nerek së wëen omën pörek wëauröak ngarangk elmëen ya pas mëneim

sum won öpnaat. Pël èen pörekörö pitök këlangön ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. ⁷ Pël èen ènëmak nook omën pit këlangön kat mowiipna pipörö ngön ya mëmpaat. Pël èen ènëmak nim ruure ëarö pit yang pör söp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpënaat.' ⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre ëaröaan pim ngön kosang wes mëëa pöt pet elmëëpënëak Apramön pim ruure ëaröa koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pël èen omnaröak koröp kaut ila pöten itenak Anutu pim Apramön ngön kosang wes mëëa pöten kön wiipnaan. Pël èen wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun ⁷ ëak won sëen ⁸ pötak koröp kaut ila. Pël èen Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël èen Yakop puukta wë pim ruurö ¹² pörö tapël elmëa. Pël èen pöröak wë ¹² tapël ëak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur ¹² ëak oröa.

⁹ “Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëen këëpöt kön mowia. Pël ëak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isöp yangrakë sa. Pi pörek së inëen ru sak wë waur eima, sum won. Pël èen Anutuuk pi söp nemowasën, ¹⁰ könöm nant pim naë jaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël ëak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isöp yang omën omp aköp pim naë wëen piin itaangkën ompyaö èen kaö wes moulmëen puuk Isöp yang ngarangkëpë yaat ngarangk ëa. Pël ëak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangk ëak wakaima. ¹¹ Pël èen wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak oröak wiaan omnarö kaömpëen utpet ë yesën Israel tiarim ëaröeta tapël ëa. ¹² Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isöp yangrak

omnaröak wet reak akun pötaan kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim earö pim ruurö ngës reak wes meën Isëp yangrak sê kaömp wak waisa. ¹³ Pël êak wais wê akun nentak kaalak sa. Sê oröön Yosepök nanöröen epël ök mëea. ‘Ne arim nangap Yosep.’ Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen êwat sa. ¹⁴ Pël êën Yosepök nanöröen epël ök mëea. ‘Ar sê tiarim pepap Yakopön maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.’ Yakopë omën kurmentëkaan pörö 75. ¹⁵ Yakopre pim kuröökaan pörö Isëp yangrak sê wê ulöp sak we pöök wel wia. ¹⁶ Pël êën ênëmak pit pouröa kosat wak sê omën yangaöökê wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëer Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

¹⁷ “Israel omnarö pit Isëp yangerak wê ulöl sa. Pël êën Anutu pim Apramön yang yaö mëea pörökê sêpënëak Isëp yanger sêp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. ¹⁸ Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlöp. ¹⁹ Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. ‘Ar ru wilak pöt wak sê pëlëer mowiin. Pël êën wel wiipnaan.’ ²⁰ Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlöpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö êën itenak ëlöpök ngarangk êak kapa yemangkën ngoon naar namp won sa. ²¹ Pël êën ëlöp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak sê pëlëer mowia. Pël êën yang ngarangkëpë koontupök sê koirak pim ru ket êak ngarangk elmëeima. ²² Pël eim wëën Moses pi kaö sak wê Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël êak pi ya kësangöt wak ngön weëre

kosangringöt pitën ök maima.

²³ “Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëen Israel omën pim karurö kaamök elmëëpënëak kön wia.

²⁴ Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëën pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiir Isëp omnamp mëna. ²⁵ Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. ‘Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. “Anutuuk pi kaamök elmëën tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup,” pël kön wiipnaat.’ Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

²⁶ “Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. ‘Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.’ ²⁷ Pël maan omën ngöntöp ngep ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia? ²⁸ Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?’ ²⁹ Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

³⁰ “Moses pi yang pörek wëen krismaki 40 ëak won sëen akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël ëën Anutu pi enselëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëen ³¹ Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa. ³² ‘Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak itaampnaaten kas ëa. ³³ Pël yaëen Aköpök epël ök mëëa. ‘Ne ngëëngkëp yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yak kan wari-aarek nim ing korötepar përe ola. ³⁴ Ne itaangkën

Isëp omnaröak nem omnarö utpet moweseim wë. Pël ëen ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëen Isëp yangerakë sumëen.’ ”

³⁵ Stiwen puuk kaalak epël ök mëea. “Moses pi ngaanëer Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëea. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’ pël mëea. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangk ëak këemre këlangönë öngpökaan ent ë moulmëepënëak yaö maan wëen enselëpök këra kotumentëk es wëlëngöökaan ök mëea pöten pit köpël pötaanök. ³⁶ Pël ëak Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Möauukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mëneim wëen krismaki 40 ëak won sa. ³⁷ Pël ëak Moses puuk Israel omën pimoröen epël ök mëea. ‘Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnäa ke pëlëp,’ pël mëea. ³⁸ Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ëak wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëen ensel Sinai tomök ngön ök mëea pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëen mena. ³⁹ Pël ëënak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. ⁴⁰ Pël ëak pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëea. ‘Moses pi tiar Isëp yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök rëak mës

niwak sēpnaan.’ ⁴¹ Pēl mēak akun pōtak purimakaō ru kōn namp ket ēak animaō narō mōak kōn kaar pōpēēn kiri ar ē mowiak pitēmtē omēn ket ēaō pōtaan ērēpsawi elmēeima. ⁴² Pēl eim wēēn Anutuuk mopōōk omnant wia epot kētre ngoonre ari puotōn yaya mapēnēak pit kasēng momena. Omēn pipot Anutu pim tektek ngōn yaaō omēn nampōk epēl retēng ēa.

‘Israel omnarō ar yang pultak imeē krismaki 40 ēak sa.

Akun pōtak animaō kiri ar ēeiman.

Pēl ēan pōt nemēēn won.

⁴³ Ar wet rēak omnant arimtē ket ēautōn yaya maimaurō.

Pēl ēak ar omp ak kaarēp Molok pim poē korōp ngōnēn tup kaarkaarte tiak wak

pōtaring omp ak kaarēp Repan pim ari kōnte wak sa pēl eimaurō.

Pōtaanōk peene nook ar kama niwak wes nimēēn maimerek Pabilon yangrakē sēnēēn.’

⁴⁴ “Tiarim ēarō pit yang pultak wakaima akun pōtak poē korōp ka nent Anutu pi pitring wē pōta ōkre waste tiak wak ima. Ka pōt Anutu pimtōk Mosesēn ōk rapnaal pet elmēēn ōk rēak wak ima.

⁴⁵ Pēl ēēn ēnēmak tiarim ēarōak poē korōp ka pōt pitēm peparōa naēaan wak Yosuaaring imeē yang munt ner Anutuu omēn yang pōrek wēaurō waō ē momēa pōrek sē orōa. Pēl ēaut poē korōp ka pōt om wiakaim wiaan yang omēn omp akōp Tewit pi orōa. ⁴⁶ Pēl ēēn Tewit pim wēwēeten Anutu kent elmēa. Pēl ēēn Tewit pi Anutuun epēl kimang mēēa. ‘Ne yok pangkni, nem ēap Yakop pim Anutu, nimēēn ngōnēn tup ompyaō nent ōk ram ma?’

⁴⁷ Pël mēēautak omēn omp aköp Solomon, Tewit pim ruup, puuk ka pöt ök rēa. ⁴⁸ Pël ēaap Anutu O Ngaarēkēp pi ka omēn moresök ök yera epotē pēen naōpanēpōn tektek ngön yaaö omnampök pël ēa.

⁴⁹ ‘Aköp pi epël ēa. Ne kaōap kutōmweri wē omēn pout ngarangk ēak wēaup.

Ēn yang pipēr nem weēre kosangōökē iri wia. Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisēē kē sumaan ök nenerangan sa.

⁵⁰ Iteneē. Nemtok nem omēn ket ēaö epot pout il wesak wē.’ ”

⁵¹ Stiwen puuk kaalak kansolörōen epël ök mēēa. “Arim lupötē wa olēere kön utpet pötök peö ēak wē köpël omēn ket ēak Anutuu ngōnte kat nawiin yaurō. Ar kēt ēl epotē Ngēēngk Pulōökē ngōnōtta wa olaim wēaurō. Tiarim ēarō pit pim ngōnōt wa olaimaurō. Arta tapël yeē. ⁵² Yaap, tiarim ēarō pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitēm naēaan namp ōp sa wasngan. Pourō utpet mowesa. Pit omēn wotpil waisēpnaapōn tektek ngōntak war wesak ēaö pörō pourō mēnak won wesaurō. Pël ēaurōak peene arökta omēn wotpil tapöp ngaarōa naē wes mēēn mēna. ⁵³ Tiar tapörōak Anutuu naēaan ngön ē kosang wesa pöt ōpenēak enselörōak tiarim ēarōen ök mēēautak arta ngön pötē ēnēm naēn yeē.”

Pit Stiwen kēl möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngōnēnē kansolörō pit ngön pöt kat wiak ya sangēn ēēn kē ruru kön wia.

⁵⁵ Pël ēēn Ngēēngk Pulō pim lupmeri ilēak peö ēa. Pël ēēn pi we riak itena pöt Anutuu naē ēwa kēsangpel ēaan Yesu Anutu pim yaapkēetak tauaan

itena. ⁵⁶ Pël äak Stiwen pi pitën epël ök mëäa. “Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tēen Omën Kēep pi Anutu pim yaapkēel tauaan ityaangk.” ⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiipanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön äak wal äak sē moröak ⁵⁸ weruak Yerusalem ka pöökē wilëngkēel koliil sē olëak kël momöa. Pël äak omën pimēen ngön aima pöröak pitēm ulpēenöt pērëak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. ⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëäa. “O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö.” ⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön äak epël mëäa. “Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan.” Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëen omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak sē yang kel weera. Pël äak pit ingre ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö äak rep momēen Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö pitēmënt Yerusalem kak wakaima. ³ Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitēm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak sē wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngön ompyaut ök mëäa

⁴ Yesu pim ingre mor rep momēen saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö

sa. ⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak së omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëëa. ⁶ Pël yemaan omën kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa it köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këëkë pan kat wieima. ⁷ Pël yaëën omën selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëën omën kosat kël waare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. ⁸ Pël ëën omën Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omën namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëëp. Pël ëën Sameria kak pörekë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omën pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. ¹⁰ Pël ëën kak pörekë omën kotre kaö pourö pit pim ngön mëëaö pöten këëkë pan kat wiak epël maima. “Omën epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngön yaaut këëkë kat wieima. ¹² Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngön ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngön ompyaö pöteta ök maan omën narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omën pörö i momëa. ¹³ Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pël ëak pitëm naë së oröak itaangkën pit Aköp

Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëen wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëengnk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëen Pitaare Son piaripök Ngëengnk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëengnk Pulö pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëen Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëengnk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang mëëa. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëen nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëengnk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.” ²⁰ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët. ²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak naön ëëm sa. ²²⁻²³ Yaap, ne niin ëwat wë. Nim lupmer warre kaur pömpelök peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.” ²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëëa. “Arip nemëen Aköpön kimang maë. Pël ëen omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön ëëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngön weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngön kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pötë ngön ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngön ompyaut ök mëëa

26 Ënëmak Aköpë ensel nampök sê Pilipön epël ök mëëa. “Wal ëak ëngkël sê Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau. 27-28 Pël maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën omën kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapöök yesa. Omën pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak sê Anutuun yaya mëak kakë sêpënëak kar pol osöröak weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngön yaaup pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa. 29 Pël yaëen Anutuu Pulöök Pilipön epël ök mëëa. “Ni kar osöröa weruak yes ëngköökë naë sê.” 30 Pël maan Pilip teëntom sê itaangkën omën pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël ëen pi omën pöpön pëël mëëa. “Ni ngön sangk yaalën pita songönten ëwat wëen ma won?” 31 Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. “Omën nampök pet naalnëen ëëpna pöt ne tol ëak ëwat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.” 32 Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omën pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

“Omnaröa sêpsëpörö mööpënëak wak yes pöl elmëa.

Sëpsëp ruuröa ëpöt ilëpënëak yaëen këlël naën yaë pöl ngön won sak wëa.

33 Omnarö pit pi ngep ëak utpet elmëak ngön yaat wotpil wesak namëngkën ëa.

Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim yangerakë wëwëet won sa.

Omnarö pitök pim ru wilëpnaaröen itnaampan.”

³⁴ Omën kaö pöpök Pilipön epël pëlpël mëëa. “Omën epop ngön epot pimtëën ya ma omën nam-pëën ya?” ³⁵ Pël maan Pilipök ngön kangit ök mëëa. Pi ngës réak Anutu pim ngönën pepeweriaan omën kaöap pim sangk kela pöt war wesak Yesu pim songönte pim ngön ompyaö pöt ök mëëa. ³⁶ Pël ëäk kamtaöök om yesem omën kaö pöpök i kaö naöön itenak Pilipön epël ök mëëa. “Itan. I kaö nent ëngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemëëm ma won?” ³⁷ [Pël maan Pilip pi epël mëëa. “Nim lupmerök Yesuun kön wi kosang wasën pöt ne yok pangk i nimëëmaat.” Pël maan pi epël mëëa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pöt kön wi kosang yewas.”] ³⁸ Pël mëäk pi karaö leng ëëpën maan leng ë ulmëën piarip i kaöötak ngemë Pilipök i momëa. ³⁹ Pël ëäk piarip i kaöötakaan yaaprën Aköpë Pulöök Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël ëën omën kaöap pi Pilipön itnaangkën ëäk pim sëpënëäk sa pöl yesem ërëpërëp kaö ë sa. ⁴⁰ Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa. Pël ëäk Astot il mowesak kan yesem kamtaöök ka wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut ök maö yesem Sisaria kak së oröa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa (Ngön 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö mëmpënëäk ngön kosang wia. Pël ëäk pi kiri ar yauröa wotöököpë naë së ² pep nant Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëauröaan retëng ëëpënëäk maan pël ëäk Sool

mena. Pep pötë ngön epël retëng ëa. Sool pi omën öngre omp Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak Yerusalem kakë wak sëpënëak wiak mena. ³ Pël ëën Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö teënt pan irë piik ela. ⁴ Pël ëën pi yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël mëëa. “Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?” ⁵ Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëëa. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ⁶ Wal ëak Tamaskas kak së orö. Pël ëën omën nampök nim omën ëëmë pöt ök niapnaat.” ⁷ Pël yemaan omën Soolring kan pöök yesaö pörö pit yaan sak ngön wonök tauëë pit ngön yamëëa pöt yok kat wieëak omën ngön pöt yaaö pöpön itnaangkën. ⁸ Pël ëën Sool pi yangerakaan wal ëak it ngaulak omnantön itaampënëak ëa pöt pangk naën. Pël ëën omnaröak mor yal ëak Tamaskas kak së moulmëa. ⁹ Pël ëën akun nentepar nent om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörek Yesuu ingre mor saö namp wëa yapinte Ananaias. Pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën Aköp pim naë së ëö pet elmëak epël ök mëëa. “Ananaias.” Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp, ne e wëep.” ¹¹ Pël maan Aköpök piin epël mëëa. “Ni wal ëak kan naö yapinte Wotpil kan pöök së Yutas pim kaatak oröak pitën epël pëlpël mam. ‘Omën namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?’ ¹² Omën pöp pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën namp pim yapinte Ananaias pöpök së pim more-siar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaö

sa pël itena.” ¹³ Pël maan Ananias pi kangiir epël mëä. “Aköp, omnaröak omën pipopön aan kat wi aut. Pi nim omnarö Yerusalem kak wëaurö utpet yemowesaup. ¹⁴ Pël yaaupök kiri ar yaauröa kaöarö pitök maan pi omën niin yaya yeniaurö wii tëepënëak Tamaskas kakë waisa.” ¹⁵ Pël maan Aköpök epël mëä. “Ni pim ngësë së. Omën puop pi nem ngönte wak köpël omënere yang omp aköröre Israel omnarö arën ök niapënëak yaö mëäut. ¹⁶ Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte aö yesën këemre këlangön orö morëëpna pötönta ök memaat.” ¹⁷ Pël maan Ananias pi së ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëä. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön ök niia pöpök nook nim itöörar nganga sëen Ngëengk Pulö nim lupmeri ilëak peö ëëpënëak wes nemëen yewais.” ¹⁸ Pël maötaring omën pim itöörarë pe ëëä pömpel ilak ungvkön it nganga sa. Pël ëak wal ë tauaan Ananias puuk i momëa. ¹⁹ Pël ëënak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëä

²⁰ Sool pi Yesuu ingre mor saurö Tamaskas kak wëäö pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu songönte war wesak omnaröen epël ök mëä. “Yesu pi Anutu Ruup.” ²¹ Pël maan omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëä. “Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapël ëak wii tëak wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësë sëpënëak waisaupök tolël ëak epël ëä?” pël mëä. ²² Pël ëaap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi

Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta ngönte ök maan Yuta omën Tamaskas kak wëaurö pit ngön kangit mapnaat won ëa.

²³ Wë akun wali yesën Yuta omën ngönënë ngarangkörö pit wa top ëak Sool mëmpënëak ngön ëa. ²⁴ Pöt pi kat wiak wëen omnarö pit Tamaskas ka pöök kël ëmööké ëm kanrak kët kanaan rö kanë Sool mëmpënëak nga wieima. ²⁵ Pit pël ëaan röök lupöök omën pim karuröak Sool mësak së kolöm ëp kër naëpök waulak ëm kë kanöök wii ngan ëak wilëngkëel wes momëen ngemë ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

²⁶ Yerusalem kak së Yesuu ruuröaring yal mëmpënëak ëen pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëa. ²⁷ Pël ëen Panapas pi Sool koirak Yesuu ngön yaaö omnaröa naë sa. Pël ëak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngön ök maan Tamaskas kak së kas köpël omnaröen Yesuu ngönte ök mëëa pöten Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ²⁸ Pël ëen Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngönte ök maima. ²⁹ Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngön yaauröaring ya mëmpööre ngön nga elö pël eim wëen pit kangiir pi mëmpënëak nga kup rieima. ³⁰ Pël yaëen pim ingre moröröak kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëen Tasas pim kakë sa.

³¹ Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurö pitëm naë mayaap oröak wiakaima. Pël ëaan pit Aköpë ikanöök wëen Ngëengk Pulöök kaamök elmëen weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

³² Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë së oröa. ³³ Pël ëak itaangkën omën namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëen ka urakaimën krismaki 8 ëak won saup. ³⁴ Pël ëen Pita puuk piin epël ök mëëa. “Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal ëak nim urre korumön ompyaö was.” Pël maan tapëtakëer wal ëa. ³⁵ Pël yaëen Litaare Seron ka pöteparë omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël ëa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëa

³⁶ Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëëa. Öng pöp pi kët poutë omnaröaan ompyaö elmëeimeë pit omnant ngöntök yaëen pöt kaamök elmëeim wëaup. ³⁷ Pël ëak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëen öngörö pit sokur i moirak wak së ka ngerö ngaarëk nentak së mowia. ³⁸ Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mëen së epël mëëa. “Ni tiarip koirak teënt sëpa.” ³⁹ Pël maan Pita pi wal ëak piaripring sa. Pël ëak ka tomök oröön mësak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël ëen öng kapiröröak Pita tekarak ulmëak elre waar ë poë koröpre ulpëen Tokas pim öp wë korir mëak pit menautön pet elmëa. ⁴⁰ Pël ëen Pita pi öngörö waö ë tomökël momëen yaröön rar rë wesirak Anutuun kimang mëëa. Pël ëak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëëa. “Tapita, wal ë.” Pël maan öngöp

it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisëa. ⁴¹ Pël ëën Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapiröröere Anutu pim omën muntaröen ök maan ilaan Tapita mës mena. ⁴² Pël ëën Pita pim ëa pöta ngönte ulöl sak sëen omën munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi kosang wesa. ⁴³ Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngön ök mëëa

¹ Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pöröa wotöököp. Nga omën pörö pit Itali yangerakaan waisa. ² Omën pöp pi ngönëringëp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omën pöp Yuta omnarö omnantëën ngöntök yaëen kaamök ëak Anutuun ök yamëëaup. ³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën Anutuu ensel nampök së piin epël mëëa. “Konilias.” ⁴ Pël maan pi enselëpön itenak kas ëak pëlpël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk kangut nimpnaat. ⁵ Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ⁶ Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.” ⁷ Pël mëak sëen Konilias pi

pim inëen ru naarre nga omën ngönënring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sëen, ⁸ Konilias pi pitën enselëpë ngön ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëen Yopaë sa.

Pita pi wangerötë yemangk pöl ëa

⁹ Omën pörö së ka urak ëlpamök kan kourak yesem së Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wëen Pita pi Anutuun ngön mapënëak ka kaö kë yesaur ngaarëkël wieëa pörökël isa. ¹⁰ Pël ëak pi këen pan ëen kaömp nëmpënëak yeëa. Pël ëen pit kaömp kopëta yewasën Pita pi kor wë wangerötë yemangk ke pël ëak itaangkën, ¹¹ kutömwer kan tëen omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen yangerak irëa. ¹² Pömpelë öngpök animaö ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. ¹³ Pël ëen Pita pi ngön nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar ëak në.” ¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëen ne ngaanta nanën yaaup.” ¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.” ¹⁶ Omën pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangerëta ök itena pöta songönten kön wieim wëen Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëel maan omnaröak pet elmëen ka pöta ëmöökë ëm kanrak së tauëë, ¹⁸ epël pëlpël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?” ¹⁹ Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten

kön ya mäneim wëen Ngëëngk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omën naar namp ëäk ni nikoirëpënëäk waisaurö e wë. ²⁰ Pötaanök wal ëäk orö pit koirak pitring së. Nemtok wes mëen yewaisrek kön selap ëëngan.” ²¹ Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?” ²² Pël maan pit kangiir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yap-
inte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëen yewais. Omën pöp pi ompyaö panëöp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuun ensel nampök ni koirak pim naë sëen nim këmtakaan ngön kat wiipënëäk mëëa.” ²³ Pël maan Pita pi omën pörö koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa. ²⁴ Pël ëäk pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak së oröa. Pël ëën Konilias pi pim nanang karuröen ök mëäk wa top ëäk Pitaan kangk eim wëa. ²⁵ Pël ëën Pita pi së oröak kakaati ilapënëäk yaëën Konilias pi koirak ngëëngk mowesak rar rë mowesira. ²⁶ Pël ëën Pitaak Koniliasën epël ök mëëa. “Wal ë. Ne ngëëngkëp won, omën nim karip.” ²⁷ Pël mëäk piarip ngöngön aö kakaati ilë itaangkën omën kësang pan wa top ëäk wëen Pita puuk pitën epël mëëa. ²⁸ “Ar ten Yuta omnaröa songönten ëwat wë. Ten omën muntaröaring omnant ngawi ëënganëäk kan waria. Pël ëautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm ëënganëäk wangarëtak ök neak pet yaalnë. ²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan

ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeaurö?”

³⁰ Pël maan Konilias pi kangiir epël ök mëëa. “Ne omën it ngolöp nenten itenak wëën kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niiaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëën akun tapëtakëër omën poë koröp kölam panëö wetaö namp nem naë oröak epël ök neeaut. ³¹ ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat. ³² Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.’ ³³ Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö ëak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuu ëöetak wais wa top ëak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak niia?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönën ök mëëa

³⁴ Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarö mööngkraar kangk naalmëën yaaup. ³⁵ Pi yok pangk omën ke nampre namp, ngön nerre ner pimëën yaya maö ompyaö elmëëim wëäo piporöaan kent yaaup. ³⁶ Anutu pim Israel omnarö tenën ngön ök niiaö pöten ar éwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niia. Pi omën pouröa Aköp pël sak wëën tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat. ³⁷ Ar Son pim omnarö i momëën omën ompyaut

oröa pöten ewat wë. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutë ulöl sak sa. ³⁸ Ar yok ewat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang kaamök elmëen pi yang poutë ya ompyaö mëmpö yesem Setenë omën utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima. ³⁹ Pël ëen ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout iteneim wëen pit pi këra yetaprak momöön wel wia. ⁴⁰ Pël ëen yangaök wieë kët nentepar nent won sëen Anutuuk wal ë moulmëen omën naröen ëö pet elmëa. ⁴¹ Pël ëaup pi Yuta omën pouröa ëöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niiaurö tenimtokëer piin itenaut. Pi weletakaan wal ëen ten piiring iire kaömp ngawi naut. ⁴² Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omën öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak niiaut. ⁴³ Anutu pim tektek ngön yaaö omnaröak epël ëa. ‘Omën namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.’ ”

Ngëengk Pulö köpël omnaröa naë irëa

⁴⁴ Pita pi ngön pöt ök maim wëen Ngëengk Pulö omën pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Pël ëen omën pörek wëa pörö pit omën muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël ëen Yuta omën Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëengk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël ëen Pitaak epël ök mëëa. ⁴⁷ “Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë

yeira. Pötaanök tol een tiar i nemomeën eëpen?”
 48 Pël meäk Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëepënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëëa

¹ Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuu ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa. ² Pël een akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa. ³ “Ni tol eënak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” ⁴ Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

⁵ “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangerötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes meën kutömweriaan irë nem naë ngentia. ⁶ Pël een ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. ⁷ Pël een ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ ⁸ Pël neaan ne epël yemak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël een ne ngaanta nanënëp.’ ⁹ Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipötön nuuk nga wia pël angan.’ ¹⁰ Omën pöt akun nentepar

nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. ¹¹ Pël een akun tapetak omën naar namp äak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa. ¹² Pël een Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap eënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 äak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. ¹³ Pël een ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëëa pöt tenën ök yenia. Enselëpök Koniliasën epël ök mëëa. ‘Ni peene omën narö wes mëen Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ¹⁴ Pël een omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sënë pöta ngönte ök niapnaat.’ ¹⁵ Konilias pi enselëpë ngön ök mëëa pöt ök yenia. Pël eenak ne ngës rëak ök yemaan Ngëëngk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. ¹⁶ Pël een ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Ën ënëmak nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket äak ar nimëëpnaat.’ ¹⁷ Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëen nook tol een Anutuun kan mowariim?” ¹⁸ Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngolöpta kanöök yes.”

Antiok kak ngönën oröa

19 Stiwen wel wiin ngönënë ngaarök Yesu pim ruurö käämre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen narö Pinisia yangerakël yesën, narö Saipras kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëen ngönënë ök maima. 20 Ën omën narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak kopëlöröenta Aköp Yesu pim ngön ompyaut ök maima. 21 Pël ëen Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak weëre kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. 22 Pël ëen Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes mëen sa. 23 Së orök Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak ërëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. 24 Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa. 25 Pël ëen Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa. 26 Pël ëak koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëak piarip pörök Yesuu ingre mor sauröaring wë krismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël ëen Antiok kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëörö pël maima.

27 Akun pötak Anutuu tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa. 28 Pël ëaö pöröa tekrakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëen ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tekrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël ëen ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa.

29 Pël ëen Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatëaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëepënëak ngön kopëta wesa. 30 Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Erot puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmëa

1 Akun pötak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narö utpet mowasëpënëak ngës rëa. 2 Pël ëak maan Sems Son pim nanëp öp wesirën wel wia. 3 Pël ëen pi Yuta omnaröen itaangkën pit pöten kent ëa. Pël ëen kaalak maan Pita wali wak wii tëa. Pël ëa akun pötak kaomp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët wia. 4 Pël ëa akun tapëtak pit Pita moröak wii kaatak moulmëen wëen nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Erot pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëepënëak ëa. 5 Pël ëen pit Pita wii kaatak moulmëak ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëepënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

6 Erot pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëëpnaat yak nga omën naar, namp mor nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël ëen rö kan Pita piarpim tekrak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa. 7 Pël ëaan tapëtakëer Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël ëen enselëpök

kuröpweri moröak yaan mowesak epël ök mëëa. “Ni teënt wal ë.” Pël yemaan pim moresiarë wii tēja pöngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pël ëën enselëpök epël ök mëëa. “Nim poë koröpö taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël maan Pita pi pël yaëën enselëpök kaalak ök mëëa. “Nim ulpëënëp wa mëak nem ënëm wais.” ⁹ Pël maan Pita pim ënëm oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë pël newasën, wangar yemangk pël wesa. ¹⁰ Pël ëäk ngarangk rongan nent il wesak së kaalak rongan munt nent il wesak së ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel pimënt om tëak yesën itnal oröak sa. Ka kan pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa. Pël ëäk piarip kamtaöök yesem enselëp pi tapëtakëër irikor ëäk kö sa. ¹¹ Pël ëën Pita kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tektek sak kön yawi. Aköp pi pim ensel namp wes mëën wais ne Erot pim moresiaanre Yuta omnarö pitëm omnant elnëëpënëak ëaö pötëëlaan ent ë yeneulë.”

¹² Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka pötak omën kësang pan wa top ëäk Anutuun kimang maim wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ka pöta kanrak së körang körang yaalmëën inëën koont namp yapinte Rota pi kanwer motëëpënëak wal ëäk orö, ¹⁴ kat wia pöt Pitaë ngön köngkömö ëa. Pël ëën pi ërëpërëp pan ëäk teëntom kakaati ilë wëauröen, “Pita e ka kanrak taua,” pël mëëa. ¹⁵ Pël maan pit epël mëëa. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan pit epël mëëa. “Pipop pim enselëpön yaan.” ¹⁶ Pit pël aim wëën Pita pöp om ka kanwer körang körang maim tauaan orö kanwer tē mowiak itena pöt Pita ëën yaan kaö sa. ¹⁷ Pël ëën Pita pi

pit ngön ngaarök wesak apanëak moresring angan elmëak Aköpë wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten ök mëëa. Pël mëak epël mëëa. “Ar Semsre pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi orök we naöökël sa.

¹⁸ Ëlpam walën ngaarö pit yaan kaö sak Pita talël sa pël mëak ap wesa. ¹⁹ Pël ëën Erot pi omën narö wes mëën Pitaan ap wes pet ira. Pël ëën pi nga omën wii kaatak ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëël maan ök nemaan ëa. Pël ëën Erot pi pit mëmpënëak mëëa. Pël ëak Yutia yangerakaan Sisaria kakël së wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taaare Saiton omnaröaan nga elmëeim wëën pit pöta ngönte piiring apënëak wa top ë së wet rëak Erot pim kaata ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak piin ngötre kar elmëak Erot pim kööre tok wieëa pöt won wasëpënëak ök mëëa. Pöt tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim yangerakaan kaömp sum yeëa pötaanök. ²¹ Pël ëak Erot pi omnarö akun mena. Pël ëak wë akun pöt temanöm sëën pi ë rangiak pim omp ak urtak wel aisëëë ngön kësang pan ök mëëa. ²² Pël yemaan omnarö pit ëlak wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön won, Anutuu apna pöl ya.” ²³ Pël yemaan Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëën kön wiin isën Anutuu yapinte wa ngep ëa. Pötaanök tapëtakëër Anutuu ensel nampök elmëën pim yaatak iwalörö ka ëak mën ilën wel wia.

²⁴ Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

²⁵ Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp koirak pit pourö Yerusalemaan Antiok kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mēa

¹ Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa tekrak tektek ngön yaaöre rē yemoula narö wakaima. Pitēm yapinöt epot. Panapasre Simion yapin nent Koröp Koup, piire Lusias Sairini yangrakaanēp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporö wakaima. ² Pēl ēak ingre mor saurö pit akun nentak Anutuun yaya mapēnēak kaömp ngēs olēak wēen Ngēēngk Pulöök epēl ök mēea. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mēmpēnēak mēeaö pöt menak wes momēeē.” ³ Pēl maan pit kaömp ngēs olēak om wē Anutuun kimang mēak pitēm moröt piarpim rangk mowiak welaköt elmēak wes mēen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

⁴ Ngēēngk Pulöök wes momēen piarip Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök elmēepēnēak koirak piaripring yesem Selusia kak sē oröak i kaö wangaöök ilēak sē Saipras kustak oröa. ⁵ Pēl ēak wangaöökaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötē Anutuu ngön ompyaut ök maima. ⁶ Pēl ēak pit kus pötak ya mēmpö wirö wa pak ēak yesem Pepos kak sē oröak itaangkēn Yuta omēn namp kak pörek pölangre kēap ke nentere nent yaaup wēa yapinte Payesu. Omēn pöpök omnaröen, “Ne Anutuu tektek ngön yaaup,” pēl kaar maima. ⁷ Omēn pöp pi kus pötakē Rom yang ngarangkēp Sesias yapin nent Polas piiring ngönt rēak wēa. Yang ngarangk pöp pi ēwat panēep.

Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutu ngönte kat wiipënëak yas mëäutak ⁸ pölangre këap omën pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkëp pi Yesuu ngön ompyaut kat wiipanëak piaripön nga mëä. ⁹ Pël ëën Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëengk Pulö peö ëäk wëën Elimas pöpön nga iteneë epël mëä. ¹⁰ “Setenë ruup, ni omnant ompyautëën kööre tok yaaup. Ni kaarötëën wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik ëäk nimtë könöokaan kaaröt yaaup. ¹¹ Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantë ëwaaten itnaangkën ëëmëet.” Pël yemaan tapëtakëer kepil koutë ök nempel itöörarë kaka elmëën pi talëpök mor yal ëäk kan pet elmëëpënëak eim wakaima. ¹² Pël ëën omën pöten itenak yang ngarangkëp pi Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëën piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngönën ök mëä

¹³ Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökaan ngentiak Son Maak sëp wesak kaalak Yerusalem kakë sa. ¹⁴ Pël ëën pitëmënt Peka kak sëp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak së oröa. Pël ëäk pit kë yesa akunetak Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak wel aisëa. ¹⁵ Pël ëën omnarö Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaauröa ngönöt ngönën pepeweri wia pöt nent sangk kelën kat wia. Pël ëäk ngönën tup ngarangköröak Poolre Panapas piarpim ngësël

ngön epël wes mëa. “Karaar, arip ngön ompyaö ten lup taë niwesak ök nianë nent wiaan pöt peene ök niaan kat wiinaan.” ¹⁶ Pël maan Pool pi wal ëak moresring angan elmëak ngës rëak epël ök mëea.

“Ar Israel omnaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. ¹⁷ Ngaan panëer ten Israelöröa Anutu puuk tenim ëere körööröen yaö elmëen pit akun wali Isëp yangerak yaam wëen Anutuuk kaamök elmëen ulöl panë sa. Pël ëaan Anutu pim weëre kosangöök elmëen pit yang pör sëp wesa. ¹⁸ Pël ëen Anutu pi pitëm yang pultak eima pötaan könömët wak wëen krismaki 40 ëak won sa. ¹⁹ Pël ëen ënëmak yang 7 pötë omën Kanan yangerak wëaurö Anutuuk won wes moolëak pitëm yanger Israel omnarö mangkën pit krismaki 450 pël wakaima. ²⁰ Wë ënëmak Israel ngarangk narö moulmëen wë wë ë yesem Samuel tektek omën pöp oröa. ²¹ Akun pötak pitëm naë omën omp ak namp orööpënëak maan Anutuuk Pensaminë kurtakaan Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes mangkën pöpök Israel omnarö ngarangk ëak wëen krismaki 40 ëak won sa. ²² Pël ëen Anutu puuk Sool wa moolëak Tewit urtak moulmëa. Pël ëak Anutu pi Tewit pimëen epël mëea. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit pim wëwëeten itaangkën ompyaö ëen kent yaalmë. Pötaanök nem ya ngön mema pöt mëmpnaat,’ pël mëea. ²³ Pël ëautak Anutuuk Tewit pim ëere körööröa naëlaan Israel omnarö tenim ompyaö niwasëpna namp orööpënëak yaö ëa pötak Anutuuk maan Yesu oröa. ²⁴ Yesu naaröön wiaan Sonök Israel omnarö pitëm utpetat kasëng mangkën i momëöpënëak mëea. ²⁵ Pël ëak Son pi pim ya pet irëpna akunet temanöm yesën om-

naröen epël ök mëëa. ‘Ar neen tol weseim? Ne Anutuuk kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp wasngan. Ar kat wieë. Omën namp nem ënëm yewais pöp pi omën kësangëp. Ne utpet epopök yok pangk pim ing körötepar wii nemowilngan. Omën pöp arim kor wakaima pöp.’

²⁶ “Karurö, Apramë ëaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. Anutuuk tiar utpetatë naëaan niöpëna pöl pet elnia ngön pöt tiarim naë yaarö. ²⁷ Omën Yerusalem kak wëauröere pitëm wotöökörö pit omën pöpë songönten këëkë kön nawiin ëa. Pël ëak pit tektek omnaröa ngönöt pitëm kë yesaö akunatë ngönën pepeweri sangk kelak pötë songönötta kön nawiin wel wiipëna ngön yaatak moulmëa. Pöt tektek omnaröak ngön pël ëëpnaat ëa pöt kë oröa. ²⁸ Pit Yesu pim saun nent nokoirënrek om pas Rom yang ngarangkep Pailatök këk maan möön wel wiipënëak ke urak mëëa. ²⁹ Pit tektek ngön yaaö omnaröa pimëën ngön ëa pöt pout elmë pet irak këra yetaprakaan ent ëak së yangaöök weera. ³⁰ Pël ëën Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Omën wet rëak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemë sa pörö pit kët selap piin iteneima. Pël ëa omën pöröak pöta ngönöte Yuta omnaröen ök maim wë. ³²⁻³³ Pël ëënak tenök Aköpë ngön ompyaut arën epël ök niaim. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröën ök mëëaut peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmëa pötak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

‘Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.’

34 Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëëa.

‘Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.’

35 Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëëa.

‘Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.’

36 Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëëa pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa.

37 Ën Tewit pim mëëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. 38 Pötaanök ar këëkë ëwat seë. Ten arën epël ök niaim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut. 39 Moses pim ngön kosang pötak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, ‘Nem omën wotpilörö,’ pël niaim wë. 40 Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëën. Pit epël ëa.

41 ‘Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaurö.

Ar itenak yaan sak wel wiinëën.

Ne omnant arim tekarak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.’ ”

42 Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpënëak yaëën omnarö pit epël mëëa. “Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök

nian.” ⁴³ Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa. Pël ëen Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëen piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuu ulöpre moup pötak öpënëak mëëa.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuu ngönte kat wiipënëak wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëen Yuta omën narö pit itenak piarpimëen ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëëa. ⁴⁶ Pël ëen Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëëa. “Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niiaut. Pël äautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenip ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sënaat. ⁴⁷ Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

‘Nook ar köpël omnaröa es ëwaö pël wes yanuulë. Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöpnaat.’ ”

⁴⁸ Pël maan köpël omnarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuu ngönten ompyaö pan pël mëëa. Pël ëen Anutuu wëwë kosangtaan yaö elmëa porö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁹ Pël ëen Anutuu ngönte yang pörek ulöl sak sa. ⁵⁰ Pël ëen Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörekë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëen pitëm yang pör sëp mowesak sa. ⁵¹ Pël ëen piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt kërë ngep elmëak Aikoniam kakë sa. ⁵² Pël ëen Yesuu ru Antiok kak wëaurö pit

ërëpsawiarung wëen Ngëengk Pulö pitëm lupötë peö äak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kak ya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak ëa pöl kaalak Aikoniam kak pörek ëa. Piarip Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë ëën omën kësang pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pël ëën Yuta omën piarpim ngön wa yoolëaurö pit köpëlöröen këk maan Yesuu ingre mor sauröen kaaöre këëpöt elmëa. ³ Pël ëën piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mëna. Piaripim ya ke pël mëna pötak Aköpë lup sant pömpel kësang pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmëa. ⁴ Pël ëa akun pötak ka pöökë omnarö pit kom ëa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm ëa. Ën narö pit Yesuu ngön yaaüwaar piarpim ënëm ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnaröere köpëlörö pit pitëm kaöaröaring wa top äak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön äak kël mööpënëak mëëa. ⁶ Pël ëën piarip kat wiak kas së Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël äak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima. ⁷ Pël ëeimeë Yesuu ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mëna

⁸ Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet ëaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaatakaan pël äak oröaup

yak kan naënep. ⁹ Pi wel aisëë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël ëën Pool pi omën pöpön itaangkën pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël ëën Pool pi it kökö ngëneë kosang wesak epël mëëa. ¹⁰ “Ni wal ëak nim ingesiar mëngkre mëngk mësäak tau.” Pël maan omën pöp pi teëntom wal ëak yok kan ing yaap ëa. ¹¹ Pël ëën Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim ëaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön ëak epël aö sa. “Ëlaröro pit omën möönre koröp wak tiarim tekrak oröak wë.” ¹² Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm ëlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëëa. Pël ëak Pool pöp pi ngön kaö yaaup pël mëak pitëm ëlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëëa. ¹³ Pël ëën pitëm ëlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëël wieëa. Tup pöta ngarangkëpök pol purimakaö omp narö wak këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top ëak pol pörö möak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa. ¹⁴ Pël ëën Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëëpënëak ëa pöten kaaö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön ëak epël mëëa. ¹⁵ “Ar pël ëëngan. Tenip omën arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sëp wasënëak ök niaim. Pël ëën ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niaim. Pi kutömre yangre i kaö epot ket ëak pötë omën wia epot ket ëaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël ëaatak pi akun poutë ompyaö elmëeim wiak pi yaap wë pöt pet elmëeima. Pi mopöök kopiimor elmëën kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël ëën pöt nak kep ëak

wë erëpsawi eim wë.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëen kiri ar eëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

¹⁹ Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan së omnaröen këk maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëel koliil së moolëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël ëen Yesuu ingre mor saurö pit së pi tekarak ulmëak wëen wal ëak kaalak kakë sa. Pël ëak ëlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. ²¹ Pël ëak piarip ngön ompyaut ök maim wëen ka pöökë öngpök omën kësang pan pit kat wiak Yesuu ënëm ëa. Pël ëen piarip kaalak Listraare Aikoniam kak së wë kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak kent yeë pöt wet rëak e wë eprek këemre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak pitëm kön wi kosang yewesaup pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

²⁴ Ënëmak piarip kaalak Pisitia yangerak së oröak yesem Pampilia yangerak së oröa. ²⁵ Pël ëak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak së oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak së oröa. Kak pörekök ingre mor sauröak Anutuu lup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëen sa. Piarip ya ngön mëëa pöl mëmpö së pet irak kaalak së piarpim ya ngön wak saö pörek së oröa. ²⁷ Pël ëak

ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönötre ën köpël omnarö Anutuuk kan tē mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëëa. ²⁸ Pël ëak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörek wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omën narö Yutia yangerakaan sē Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pöt ngar wak arim koröp kaut nailën ëënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaaö ëak piarip pitëmëen ngön kosang kaö pan ëak piaripring ngönngön apanëak nga mëëa. Pël ëen ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omën naröaring Yerusalem kak sē Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pitring ngön pöt wotpil wasëpnaan sëpënëak mëëa. ³ Pël ëak ingre mor saurö pit wes momëen yesem Pinisiaare Sameria yang pötë ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ënëm sa pöten ök maan pit ërëpërëp pan ëa. ⁴ Pël ëen pit Yerusalem kak sē oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre ërëp kaö mëëa. Pël ëen piarip Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönöt ök mëëa. ⁵ Pël ëen Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pöröak wal ëak epël mëëa. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl ëëpnaan ök maë.”

⁶ Pël maan Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pit ngön pöt äak söë wasëpënëak wa top äa. ⁷ Pël äak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëäa. “Nem karurö, ar ëwat wë. Ngaanëer Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut. ⁸ Anutu tiarim lupötön ity-eengkaupök tiarimëen elnia pöl Ngëëngk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëen ya kë sa pöt pet yaalni. ⁹ Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan. Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa. ¹⁰ Pël yaalniin oröp ëënak ar Anutuun ököök elmëënëak yeë? Tiarim ëaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön ë kosang wesa pöta ënëm naën yaaurö. Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelötë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. ¹¹ Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwaupök omën pöröeta yemoö.”

¹² Pita pi pël maan wa topöök wëäö pörö ngön naën wëen Panapasre Pool piarip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. ¹³ Pël äak Sems pi epël mëäa. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. ¹⁴ Anutu puuk wet rëak köpël omnarö pimtëen wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. ¹⁵ Anutuu këmtakaan tektek ngön yaaurö pitëm äa pötëet ök yenia. Pöt epël äa.

¹⁶ ‘Aköp pi epël ya.

“Ne enëmak kaalak waisak
omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre
mor ëak

ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak
wa wesir ulmëëmaat.

¹⁷ Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen
ngaöl elnëëpnaat.

Köpël omën tapörö nemëën wesak yaö wesaurö.”

¹⁸ Aköp ngaanëer pan ngön pöt tekeri wes wiaupök
peeneeta tapël ya.’

¹⁹ Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö
lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi piporö tiarök
kaalak könömër nemangkan. ²⁰ Köpëlörö pit omp
ak kaarkaaröröaan animaö kiri ar ëak wak në
imeë, öngre omp nga ë, animaurö iit orööpanëak
nailën om ar ëaut në, ën animauröa iit në, pël
eim wë pöt sëp wasëpnaan pep retëng ë mempen.

²¹ Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak
omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot
Moses pim pepeweri retëng ëa pötön ngaantakëer
iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëak
sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan
kosang mowariipenaan.”

*Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes
mëa*

²² Pël mëak Yesuu ngön yaaö omnaröere
wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön
kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring
Antiok kakë sëpënëak yaö mëëa. Pël ëën Yutas
yapin nent Pasapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar
ingre mor saö pöröa wotöökaar. ²³ Piarip sëpënëak
yaëën pep newer epël retëng ëak piarip mena.
“Ten Yesuu ngön yaaöre wotöök arim karurö,

tenök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yeniak. ²⁴ Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëen. ²⁵ Pötaanök ten wa top ëak lup kopëtemer sak omën epaar wes mëen arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais. ²⁶ Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sëpnaaten kön selap naën yauwaar. ²⁷ Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes mëen yewais. Pël ëak tenim ngön pepeweri retëng ëan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat. ²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat nangingkan. Ar omën epotökëer eim ön. ²⁹ Omp ak kaarkaaröröaan kiri ar ëaut nënganok. Ar Animauröa iit nënganok. Animaurö iit orööpanëak nailën om ar ëaut nënganok. Öngre omp nga ëënganok. Ar ngarangk këëkë ëak omën pipot keker elmëim önë pöt ompyaö önëet. Yowe pan. Ompyaö ön.”

³⁰ Pit pepewer pël ëak mangkën wak Antiok kak së oröön Yesuu ingre mor saurö wa top ëen pep pöwer mena. ³¹ Pël ëen pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa. ³² Pël ëen Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. ³³ Piarip Antiok kak pörek

akun wali wakaim wiak sêpênëak yaëen ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëen saö pöröa ngësël sa. ³⁴ [Pël äautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] ³⁵ Pël ëen Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom äa

³⁶ Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëä. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sëpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëäut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan.” ³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sêpênëak maan, ³⁸ Poolök epël mëä. “Omën pipop ngaan Pampilia yangerak së ök ë nimëaup. Pötaan tepëring nasëpan.” ³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom äak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. ⁴⁰ Pël ëen Pool pi Sailas koirak piarip sêpênëak yaëen ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes mëen sa. ⁴¹ Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së oröa. Pël äak itaangkën omën Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp. ² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka

pöörarë wëa pöröak Timoti piin, “Omën ompyaup,” pël maima. ³ Pötaanök Pool pi Timoti piiring pim yaatak sëpënëak kön wia. Pël ëën Yuta omën ka pötë wë seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol ëënak? Pit Anutuun yaö ëäk koröp kaut nailënörö. Pötaanök Pool puuk Timoti koröp kaut ila. ⁴ Pël ëäk pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröa ngön ëmön ë mena pöt ingre mor sauröen ök mëak ngar weim öpënëak mëëa. ⁵ Pël ëën ingre mor sauröa kön wi kosang yewesa pöt kaö sëën kët poutë omën muntarö yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangarötë yemangk pöl ëa

⁶ Ngëengk Pulöök Esia yangerak së ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pöraarël sa. ⁷ Pël ëäk pit Misia yangera kautak së oröak Pitinia yangerakël sëpënëak yaëën Yesuu Pulöök kan mowaria. ⁸ Pël ëën pit Misia pörekaan el wesak Troas kak së oröa. ⁹ Pël ëäk rö kan Pool wangarötë yemangk pöl ëäk itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais tauëë kosang wesak epël ök mëëa. “Ni i kaö olëak Masetonia yangerak wais ten kaamök elniim.” ¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko ëäk wangaöök ilëak Troas kakaan Samotres kustak së oröak ëlpamök Niapolis kak së oröak, ¹² wangaöökaan ngentiak pörekaan yangerak së

Pilipai kak sê oröaut. Ka pö Rom omnaröa wëau, Masetonia yang pörekê ka kaöaö. Pöök ten akun selap selap wë, ¹³ kê yesa akunetak ka ëmööké ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pörek Anutuun ök yamëëa. Pël äaut yak sê itaangkën öng narö wais wëa ëën pitring wel aisëak ngönaak äaut. ¹⁴ Pël ëën öng pöröa naë Tiatira kakaan öng namp poë koröp köp möömaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolë ngön ök yamëëa pöt këékê kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁵ Pël ëën piire pim kaatakörö i momëën öng pöpök tenën epël yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpë ënëm yes pöt, nem kaatakê waisëë.” Pël niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaö namp koiraut. Urmer pöp piiring wë omën orööpnaatön ök më pël yaaup. Pël ëën omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orööpnaatön puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaaurö pit mon kësang pan weim yeëa. ¹⁷ Koont pöp tenim ënëm yewaisem ngön ëak epël aö yewais. “Omën eporö Anutu O Ngaarëképë ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pöta ngönte ök niaaö yaaurö.” ¹⁸ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaö ëën kaip tiak urmerapön epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangööring yeniakerek koont pipop sêp mowesak oröak sê.” Pël maan tapëtakëër koontup sêp wesak oröak yes.

19 Oröak sseen koontupë ngarangkörö pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa pöl kaalak naöpanëen yeëa. Pël ëen Poolre Sailas moröak ka tomök së kaöaröa naë ngön yaatak yemoulmë. 20 Pël ëak ngön ë pet yairauröen epël yema. “Iteneë. Yuta omën epaar ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekarak wais yawi. 21 Pël ëak piarip tiar Rom omnaröa ëënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm ëëpenëak yenia.” 22 Pël maan omën ngön pöt kat wia pörö pit pourö el sak maan ngarangköröak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnaröen maan pës yemomö. 23 Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka pöta ngarangkëpön këëkë pan ngarangk ëëpenëak ök yema. 24 Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëetak së moulmëak ingesiar këra uamngesiarë tep mö mowia.

25 Röök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan, 26 tapët pöt moup kësang nempel möön wii kaata wapöt tiak së yengentiin ka kanöt tëak yesën wii omnaröa morötë wii tëa pötta wilak sa. 27 Pël ëen wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaurekaan wal ëak itena pöt wii kaata kanöt të wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pël wesak yepatöökaan öpwer tëak pimtok pimënt wesirëpenëak ëa. 28 Pël yaëen Poolök ngön ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wë.” 29 Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampön maan esuwes mangkën wak pöömpö kakaati ilëa pöt kas ëak reireë urö Poolre Sailasë naë së ngentia. 30 Pël ëak piarip koirak tomök orö epël ök mëëa. “O

nem kaöaar, ne tol yaal eënak Anutu pi ne kama neöpën?” ³¹ Pël maan piarip epël ök mëëa. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.” ³² Pël mëak piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa. ³³ Pël maan röök tapëtakëer pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa. ³⁴ Pël elmëen pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaö ëa.

³⁵ Pël ëak wëen ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëen së epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëen sëpën pël ya.” ³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëëa. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.” ³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimöak wii kaatak niuléaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëep wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëen oröonaat.” ³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël eën pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. ³⁹ Pël ëak pit së yaköm köm mëak wii kaatakaan wes mëen oröa. Pël eën piaripön epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?” ⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip sê Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak sê oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa. ² Pël ëak Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kê yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima. ³ Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëëa. “Anutuuk Kristo pim Yaö Mëëaö pöp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup.” ⁴ Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëen Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëën omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëer Sesonë kaatak sê Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt tē moolëa. ⁶ Pël ëak Poolre Sailas won ëën ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön ëak epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön, ⁷ Sesonök pim kaatak koirak sê ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngolöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aö yaauwaar.” ⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt

kat wiak yaan kaö sa. ⁹ Pël äak Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpanëak pitëm naëaan sumat wak wes mëen sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëen Peria kak së oröak Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa. ¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent äak kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima. ¹² Pël äak Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa. ¹³ Pël ëen Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek së piarip utpet mowasëpënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa. ¹⁴ Pël yaëen ingre mor saurö pit Pool wes momëen i kaöökël sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima. ¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël äak kaalak sëpënëak yaëen Pool pi Sailasre Timoti pim ngësël teëntom sëpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëä

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaarörö kësang wëen itenak pim yaat utpet pan ëa. ¹⁷ Pël ëen pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëäa naröaring ngönëntaan aima. Pël äak pi kët poutë wa top yaaurek së omën pas së wëauröen ngönën ök maima. ¹⁸ Pël ëen Epikurianre Stoik ewat omën narö pit piiring

ngön nga yaalem pitëm naëaan naröak epël mëëa. “Omën ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Pi ka nantëeröa omp aköröa ngön nant apënëak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël maima. ¹⁹ Pël ëak pit Pool koirak ngön ök ëak kat yawiaö yang lup nent yap-
 inte Ariopakas pörek së kaöaröa naë ulmëak epël mëëa. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimën piten aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitëm Poolön mëëa pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëaö pörö pit akun poutë ngön ngolöpöt ök ëak kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pëel maan wal ëak kaöaröen epël ök mëëa. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne ewat wë. ²³ Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan itaangkën omp ak nampë könta rangk retëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlöp pimët.’ Pël ëaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket ëak yangera rangk omnant wia epot ket ëaup pi kutömre yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rëautak naöpanëëp. ²⁵ Pi nantön elek ëen aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëënganëëp. Piita pimtök omnaröa wëwë pipotre omën pout nineim wëaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ë kopetap ket ëaup. Pël ëen piikaan ulöl sak wëen rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtök tiar öpenëak yaö niak niulëaup yak tiar yanger

ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël ëak pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk ëak wëaup. ²⁸ Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön ket ëak wëen tiar wëwëetaring wë kan së waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan ëwat omën narök epël niaim. ‘Tiarta pim ruurö,’ pël niaim wë. ²⁹ Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnarök kön wiak moresring ket ëak pitëmëen ngëengk mowasö ima pötëel kön nawiingan. ³⁰ Yaap, ngaanëer omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima. Pël yaëen Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaö pout kasëng menak nem naël waiseë.’ ³¹ Pël ëak pi yang ël epotë omën pourö wot-pil niwesak wël ëak kom elniipna yak akun nent wia. Pi ngaanëer omën namp tiar kom elniipënëak yaö mëëaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa.”

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal ëa pöt kat wiak narök ökre was mëëa. Ën narök epël mëëa. “Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan.” ³³ Pël maan Pool pi pit sëp mowesak sa. ³⁴ Pël ëën narö Pool pim ënëm ëak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mäna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sëp wesak Korin kakë sa. ² Pël ëak së Yuta omën yapinte Akuila pöp koirä. Pi Pontas yangerakaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëër së wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëaö pourö kan sëpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring së wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëeima. ⁴ Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi kosang yewesauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëën Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm së oröön Pool pi pim waur muntet sëp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kangiir pim ulpëenëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël mëëa. “Ar kö sënë pöta songönte arimtëët, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan yeë.” ⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönën tupët sëp mowesak Tisias Sastas pim kaatak së wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönën tupta naë wieëa. ⁸ Pël ëën Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i

momëa. ⁹ Pël ëak röök nentak Pool pi wangarötë yemangk pöl ëen Aköpök ngön nent epël ök mëëa. “Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sëp wasnganok, om ök maim öm. ¹⁰ Ne niiring wëen omën nampök wal ëak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem ënëm sëpënëak yaö mëëaup pötaanök.” ¹¹ Pël maan Pool pi ka pöök Anutu pim ngönte ök maim wëen ngoon 18 ëak won sa.

¹² Ënëmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk ëak wëen akun pötak Yuta omnarö pit wa top ëak Pool wali wak së ngön yaatak moulmëak epël ök mëëa. ¹³ “Omën epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap riak omnaröen Anutuun yaya mapënëak kan maimat pet yaalmë.” ¹⁴ Pël maan Pool pi ngön apënëak yaëen Kalio pi wal ëak Yuta omnaröen epël mëëa. “Yuta omnarö, ar kat wieë. Omën epop Rom ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëen neen neanë pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat. ¹⁵ Pël ëëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën pita ngönte wotpil weseë.” ¹⁶ Pël mëak ngön yaatakaan waö ë momëa. ¹⁷ Pël ëen pit tomök oröön Krik omnarök Yuta ngönën tupta ngarangkëp yapinte Sostenis, pöp morök tang möak utpet mowasö yesën Kalio pi om it mongneëa.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerakël sa

¹⁸ Pool pi Yesuu ingre mor sauröaring kët selap wë ënëmak pit sëp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp ëak Senkria kakël sa.

Pël äak pörek sê Anuturing ngön kosang wesaö pöta kēēt pet irak pim ngan ēpēt kat ē moolēa. Pël äak wang Siria yangerakēl sēpna naöök sa. ¹⁹ Pël äak Epesas kak sê oröak pit Yuta omnaröa ngönēn tuptak sê ilēak Pool pi pitring ngönaak wali aima. ²⁰ Pël ēēn pit Pool akun wali pitēm naē öpēnēak maan, “Pël naēngan,” mēak sēpēnēak yeem epēl ök mēēa. ²¹ “Ēnēmak Anutuuk kaalak arim naē waisumēak neaan pöt waisumaat.” Pël mēak Akuilaare Prisila piarip kak pörek moulmēak pit pouröen yaköm kōm mēak sa. ²² Yesem Sisaria kak sê oröak Yerusalem kak sê ingre mor sauröen yoöre ērēp mēak kaalak Antiok kakēl sa. ²³ Pörek sê oröak wē akun wali wali sēēn Antiok kak pörek sēp wesak ka nantē Kalesiaare Prisia yang pöraarēl yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönēn ök mēak taē mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pöteparē ya mēna

²⁴ Omēn namp, Alesantria kakaanēp pim yap-inte Apolos, pi Epesas kak sê wakaima. Omēn pöp pi omnant kēsang ēwat sa pet irak ngönēn pepeweri ngön wia pöt pout ēwatēp. ²⁵ Omēn pöp pi Aköpē elnia kan pöt ēwat wē pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël äak pi Yesu pim songönte apēnēak pöt pout mēngkre mēngk yaaup. Pël ēaap pi om Son pim omnarö i momēa pöten pēēn ēwat wakaima. Ēn Yesuu ru ulöpöököp pël sak wē pötaan i momēēpna pöten köpēl wēa. ²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönēn tuptak ök maima. Pël ēēn Akuilaare Prisila piaripök koirak sê piarpim kaatak ulmēak kan Anutuuk tiarimēēn elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël ēēn Apolos pi Krik

yangerakë sêpênëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi sant mowasêpênëak retëng ë mena. Pël èen pôrek sê wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak sê oröak itaangkën Yesu pim ënëm yaaö narö wëa. ² Pël èen pitën epël pël pël mëëa. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitën epël pël pël mëëa. “Ën ar i mëënëak talëpë ënëm ëaurö?” Pël maan pit epël mëëa. “Ten pôrö Son pim omnaröak i nimëak ngön niiaö pöta ënëm yaauro.” ⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëëa. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël ëak pi pitën epël ök mëëa. ‘Ar nem ënëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.” ⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël ëak Pool pi pim moresiarring pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk

iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëä. ⁷ Omën pörö pit 12 ëäk wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönënëen yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp ëäk ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wiipënëak kent ëa. ⁹ Pël ëen omën narö pit lup kosang panë ëäk kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël ëen Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranas pim pep kaatak së omnaröaring ngön ngawi aima. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismaki nentepar pöteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

¹¹ Anutu pi Pool weëre kosang kaamök elmëaan retëng omnaröa it köpëlöt eima. ¹² Omnarö pit poë koröp kaut Pool piik mësël ëäk wak së yauman yaurö mësël elmëen ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö tapël ëäk waö ë momë pël ëeima. ¹³⁻¹⁴ Pël ëen Yuta omën Anutuun kiri ar yauröa wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö 7 ëäk pit kaatë sak waisö imeë omën urmerarö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël eima. Pël ëäk pit Yesuu yapintak urmeraröen ököök mëäk epël mëä. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim ök aö yaaup, pim weëre kosangtak waö ë yanimë.” ¹⁵ Pël maan urmerap epël mëä. “Ne Yesuun ëwat wë, Poolönta ëwat wë. Pël ëaap ar tarëkaanörö?” ¹⁶ Pël mëäk omën urmerap wëa pöpök akak sak omën ököök eima pörö mëmpö waö elmëäk poë koröp pöt ke-liak moolaan koröp yoolörö kaatakaan oröak kas

sa. ¹⁷ Pël èen Yuta omènre köpël omèn Epesas kak wëa pörö pourö omèn pöta ngönte kat wiak pit kas panë èen Aköp Yesu pim yapinte ngar wa. ¹⁸ Pël èen Yesuun kön wi kosang wesa narö së omnaröa ëöetak pitëm ngaan utpet eima pötön war wesak ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak kempre këar nga yaaurö pit pitëm kempre këar pep kësangöt wak së omnaröa itöök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pëlëët. ²⁰ Pël èen omèn weëre kosangring pöten itenak maan omèn muntarö pitëk yal mangkën pitëm lupötë Aköpë ngönte taë sa.

Epesas omnarö pit ngön ë olëak mëëa

²¹ Ènëmak Aköpë Pulöök Poolön ya ngön maan pi Masetoniaare Krik yang pöraareël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak orööpënëak mëëa. Pël maan Pool pi pim omnaröen epël mëëa. “Ne pötë sa pet irak pöt Romëelta sumaap.” ²² Pël mëak pi Timotiire Erastas pim kaamökaar piarip Masetonia yanggerak wes mëen yesën pi Esia yanggerak wakaima.

²³ Akun pötak omèn narö selap pan Epesas kak wëaurö pit Aköpë kanöök yesauröaan kööre tok kësang pan elmëa. ²⁴ Pöta songönte epël oröa. Omèn namp yapinte Temitrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Atemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarö sum kësang orööpnaak yak ket ëak wes mëeima. ²⁵ Pël yaaurö yak Temitrias pi pim ya omnaröere ën pim ngönt ya tapët yamëna narö pitën yas maan sëen epël ök mëëa. “Karurö, ar ëwat wë. Tiarim omèn eptak mon kësang koir yaningkën ompyaö wëaut. ²⁶ Ar Pool piin ëwat wë. Pim yaautön tiar kat yawiaurö. Pi Epesas kak

eprekaan Esia yangerakë omnaröen epël ök maim wëaup. ‘Öngre omp ak kaarkaar omën moresök ket ëa eporö kë wonörö.’ Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngön pöta ënëm yaë. ²⁷ Tiarim mon wauret utpet ëëpnaaten ne ya ngës yaë. Pël ëën omnaröak ökre was niapanëak. Pötaanök tiar këëkë ngarangk naën ëëpena pöt ngön pöt kaö sak Atemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaöap Esia yangerakre ën yang kaö nantë omnaröa yaya yamëëaup pöt kön nawiiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngön pöt kat wiak ya sangën ëën ngön ëak epël maima. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp,” pël maima. ²⁹ Pël mëak Epesas kak pörekaan omën kësang pan ngön pöt maö së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip moröak wak weruak së pitëm wa top kaöaöök moulmëa. ³⁰ Pël ëën Pool pi pitëm wa topöök sëpënëak yaëën Yesuu ruurö pitök pörek sëën utpet mowaspanëak kan mowaria. ³¹ Pël ëën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt naröakta pi wa topöök sëpanëak nga mëak ngön wes mëa. ³² Pël ëën wa topöök wëaö pörö pit kön irikor ëak pitëm wa top ëa pöta songönten kön nawiin, narö ngön nent aö yesën, narö nent aö yesën pël eima. ³³ Pël eim wëën Yuta omnarö omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëën wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apënëak yaë wesa. Pël ëën Alesanta pi moresring angan elmëak wa top pöta songönte Yuta omnaröak naënte pöt ök mapënëak ëa. ³⁴ Pël ëën omnarö pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa ëën pit këm top

ëak ngön ëak epël mëëa. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp.” Pël maim wëën aöa nentepar sa.

³⁵ Pël ëën ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnaröen ngön angan pël mëak epël mëëa. “Epesas omnarö, ar kat wieë. Omën ka nantëerö pit Epesas omnarö tiar öng ak kaöap, Atemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëëngk mopöökaan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ëwat wë. ³⁶ Omën nampök ngön pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak ëënganëp wiap sak weë. ³⁷ Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngönën tuptakaan omnant kain naön. Pël ëak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar. ³⁸ Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaaurö pit omën nampëën kööre tok wieë pöt ngön yaaö akunetak ngön yaatak moulmëën kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan. ³⁹ Ën ngön nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngön yaaö akunetak ëak söë wasënëët. ⁴⁰ Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangköröak ngön yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngön kaëpre ngön ë yoolak pötë songön nent won. Pötaan yang ngarangkëp pëël niiaan tol mapen?” ⁴¹ Pël mëak omnant komre kap yaaup puuk rep momëën pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krikyangeraarë sa

¹ Ënëmak ngön kaëpre ngön pöt ë olëak won wesak wëën Pool pi Yesuu ingre mor sauröen yas maan së pim naë wa top ëën pepanöm ngön ök

mëak yaköm köm mëak Masetonia yangerakë sa. ² Pël ëak pi omën we pöököröa naë yesem ingre mor sauröen ngön kësang mëak lup taë mowasö yewaisem tenim naë Krik yangerak wais yaarö. ³ Pël ëak pörek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëën pi ko ëak wangaöök Siria yangerakë sëpënëak kat wia pöt Yuta omnarö pimëen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sëpënëak kön wia. ⁴ Pël ëën omën ke epëlok Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omën piporö Timotiiring Poolë ënëm elmëa. ⁵ Pël ëak pit porö wet rëak Troas kak së oröak tenën kor wëa. ⁶ Pël ëën Yuta omnaröa kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët won sëen Pilipai kakaan wang naöök ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëen Troas kak oröak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas öp mowesa

⁷ Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kë nënëak wa top ëak wë Pool pi ngönën wali pan ök maim wëen röök lup yes. ⁸ Ka ngaarëk tenim wa top ëan pötak es rompeet selap uteëa. ⁹ Pël ëën omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulöl kanöök wel aisëë Pool ngönën ök yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaö wali pan nentepar nent ngaarëk pötakaan kawi ngentiak së yangaak ngentiin oröak itena pöt wel wia. ¹⁰ Pël ëën Pool pi oröak ngemë wa kapariak epël yema. “Ar kön selap ëengan. Pi öp wë.” ¹¹ Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak këet pelak naut. Pël ëak kaalak

ngön kaut ök maim wëen ëwa tëen ten saut. ¹² Pël ëen omnarö pit omp ulwas pöp öp wëen mësak së pim kaatak ulmëak pit ya kë pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

¹³ Pool pi ten Asos kak së kor ön niak wet rëak wangaöök wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pörek oröaut. ¹⁴ Pël ëen koirak ten pourö kaalak wangaöök ilëak Mitilini kakë saut. ¹⁵ Pörekaan yesem ëlpam walën Kaios kuste il wesak kët kopët nent won sëen Semos kustak oröaut. Pörekaan yesem ëlpam walën Mailitas kak së oröaut. ¹⁶ Pël ëak Pool pi Yuta omnaröa akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yerusalem kak së omnaröaring wa top ëëpënëak kön wia. Pötaanök Esia yangerakë sëna akunet won ëen Epesas kak il wesak wangaöök el wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangköröen yaköm köm mëä

¹⁷ Pool pi pörek wë ingre mor sauröa wotöökörö pim naë wais wa top ëëpënëak Epesas kakël ngön wes mëä. ¹⁸ Pël ëen pit naë wais oröön epël ök yema. “Karurö, ar ëwat wë. Nem ngaan Esia yangerak wais oröak ya ngës rëak mëmpö wais pötön ar ëwat wë. ¹⁹ Yuta omën narö kët ël epotë ne utpet newasëpënëak kan ëël eim wëen ne ya këlangön pötaring wëen nemtë yapinte wak irëak Aköpë yaat yamëngkaup. ²⁰ Pël yeem nem ngön ök niaöre rè niulö pël yaautë nant ök niak nant ngep naën ne ar kaamök elniak ompyaö sënëëk yak wa topötëere neenem kaatë ök niaö imaut. ²¹ Ne ngön pöt kosang wesak ar Yuta omënere köpël omnaröen epël niaimaut. Ar utpetat kasëng

menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wasënëak ök niiaimaut. ²² Peene pöt ne Yerusalemë sumëak Ngëëngk Pulöök yenëa. Pël ëaap ne pörek sê oröp nent koirum wes ne pöten köpël yaë. ²³ Om nem imautë yesën Ngëëngk Pulöök epël neaimaut pöten ëwat wë. ‘Ni wii kaatak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat,’ pël neeaimaut. ²⁴ Pël ëaap ne nem koröpöön kön selap naën. Nemëngkën wël wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wë mësaö yesem mës pet irumëak kent yaë. Pël ëak Anutu pim ngön ompyaö pötak komre kolap niweseim wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kön wia.

²⁵ “Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötë imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niiaö imaut. Ën peene pöt ne kön wiin ar kaalak neen itnaangkan. ²⁶⁻²⁷ Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niiaö imaut. Pël ëak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekrakaan namp kö söpna pöpë songönte nemët won. ²⁸ Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporöere arimënt ngarangk këëkë ëeim ön. Anutu pimtë Ruupë iitak omën piporö kama wak pim ingre mor wesaurö. Pötaanök ar ngarangk këëkë ëeim ön. ²⁹ Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun pötak omën utpetarö arim tekrak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëporö mëmpënëak waö yaalmë pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk këëkë ëeim ön. ³⁰ Arimtë tekrakaanta narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësël

sënëek yak pitëmtë könötëaan ngön kaar rëak niapnaaan yaë. ³¹ Pötaanök ar këékë panë ngarangk ëak nem elnieima pöten kön wieim ön. Ne arring krismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë arimëen yaköm ëak ing lelaptaring kaamök elnieimaut.

³² “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtök ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëen ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan önëët. Pim ngön pötak kosang niwasëpnaat. Pël ëen omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ëaö pöt yok pangk nimpnaat.

³³ Ne monere uröm pötön kaur ëak arën kimang neniaanëp. ³⁴ Ar ëwat wëen neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt wëere nem kaamökörö mampö pël yaaup. ³⁵ Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaurö kaamök elmëenë pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëea pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi pötak yeö pöpë ërëpsawi pöt il wasëpnaat.’ ”

³⁶ Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring rar rë wesirak Anutuun ök yema. ³⁷⁻³⁸ Pël ëak pit pim wet rëak epël mëea pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëea pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak së wangaöök yanuulë.

21

Pool pi wangaöök Yerusalemë sa

¹ Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën

Ros kustak sē orōaut. Pēl ēak pōrekaan Patara kak sē orōaut. ² Pēl ēak itaangkēn wang munt naō Pinisia yangerakē sēpēnēak yeēa ēēn pōök wamp riak saut. ³ Pēl ēak yesem Saipras kuste katnēēl wiaan itnal keker elmēak Siria yangerakēl yesem Taia kak sē leng ē ulmēak kak pōrekē urōmat tē menaut. ⁴ Pēl ēēn pōrek Yesuu ingre mor saurō koirak pitring wē sant nent won sēēn Pulōök pit kaamök elmēēn Pool Yerusalemē sēpanēak nga yema. ⁵ Pēl ēēn pōrek wēēn tenim akunet won sēēn kak pōrek sēp wesak yesēn Yesuu ingre mor saurōere pitēm ōngre ruurō ten wes nimēēpēnēak kakaan weler rēak i kaō pouuk sē rar rē wesirak Anutuun kimang mēēaut. ⁶ Pēl ēak neneren yakōm kōm mēak ten wangaōök wamp yariin pit kaalak kakē yes.

Akapas Sisaria kak Poolōn tektek ngön mēea

⁷ Wangaōök ilēak Taia kakaan yesem Tolemes kak sē orōak Yesuu ingre mor saurōen yoōre ērēp mēak pitring wē ka kopēt nent yaur. ⁸ Ēlpamök Tolemes kakaan wal ēak yesem Sisaria kak sē orōak ngōnēn ōk yamēēa namp kak pōrek wēa yapinte Pilip pim kaatak sē piiring wakaimaut. Omēn pōp pi Yesuu ngön yaaō omnarōa ngaan omēn ⁷ ēak ya ngön mēēaō pōrōakaan namp. ⁹ Pōp koont kong nent wēa. Pit omp naōn Anutuu tektek ngön aim wēaurō. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wēēn Yutia yangerakaan tektek ngön yaaō omēn namp pim yapinte Akapas pi wais yaarō. ¹¹ Pēl ēak tenim naē wais Pool pim yepatu wak pimtē ingre moresiarē tēak epēl ōk ya. “Pulōök epēl yenēa. ‘Yepat epōökē pepap Yerusalem kak sēēn Yuta omnarōak epēl

elmëak köpël omnarö mampnaat, pël ya.” ¹² Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. “Oröpmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëen wii kaatak neulëere nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt oröpmorëen? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipënëak kent yaë.” ¹⁴ Pël niiaan ten pim könö ilak menaat pangk naën ëen epël yemak. “Aköpë kentöökë ya pil ëëp.”

¹⁵ Akun nant won sëen Yerusalem kakë sënëak ko ëak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saö naröaring ten pourö së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëer Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak së oröön Yesuu ingre mor sauröak ërëpsawi ëak koir yanuulë. ¹⁸ Pël ëen ëlpamök Poolring Sems pim naë së itaangkën wotöökörö piiring wëa. ¹⁹ Pël ëen Pool pi yoöre ërëp mëak Anutuuk kaamök elmëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema. ²⁰ Pël ëen pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. “Karip, ni ewat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim ngön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë. ²¹ Pël ëaap omën naröak nimëen epël ya. ‘Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëauröen Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak rungaaröa koröp kaut moilööre Yuta omnaröa kan ngaanöök së pël ëëpanëak nga yamëean, pël yaap. ²² Nim

eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol eëpen?
²³ Pël äa pötaanök ni tenim niana epël eëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu eëetak omën nant naën eëpënëak ngön ë kosang wesaurö wë.
²⁴ Pötaanök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak së pitëm öpna pöl wë ngönënëen kölam tëak öm. Pël äak ni pit sum elmëen pitök ngönënëen kölam tëak öpënëak yaaö pöl kiri ar äak pitëm kepön epöt kat eëpnaan. Pël eëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaaul äan pël niwasëpnaat. Pël eëmë pötak pit itenak omnaröa nimëen ngön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat.
²⁵ Æn köpël omën Yesuun kön wi kosang wësauröaan tiar ngaan ngön epël kosang wesak pep retëng ë menaut. ‘Ar omp ak kaarkaaröröaan kiri ar äaut nënganok. Ar animaurö iit orööpanëak nailën ar äaut nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga eënganok.’ ” ²⁶ Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök së Yuta omnaröa ngönënëen kölam tëak öpënëak yaaö pöl äa. Pël äak pi Anutuu ngönën tup kaöetak së kiri ar yaauröen kët taltak omën pörö ngönënëen kölam tëa pöta kiri wiipën pël mëäa.

Yuta omnarök Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan narök Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëen itenak omnaröen këk maan moröeë ngön äak epël mëäa. ²⁸ “Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënere Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak

yaaup. Pël äak nenteta, pi köpël omnarö mäsak Anutuu ngönën tup kaö epëtak wais kewil elmë pël yaaup,” pël mëëa. ²⁹ Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëën itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

³⁰ Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak së wa top äak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaatiaan weruak tomök së moulmëak tapëtakëër kanöt waria. ³¹ Pël äak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa. ³² Pël ëën tapëtakëër pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël ëën omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sëp wesa. ³³ Pël ëën nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë së wali weë pimoröen epël mëëa. “Omën epop wii weë naöörar motëë.” Pël mëak omnaröen pëël mëëa. “Epop talëp?” ³⁴ Pël maan omën kësang pörek wëaurö pit ngön äak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin äak nga omnaröen maan Pool mäsak pitëm kaatakël sa. ³⁵ Pël ëën Pool pi ka pöta riringeweri së tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan ëa. Pël yaëën nga omnarö pit Pool ngar wak sa. ³⁶ Pël ëën omën kësang pan pitëm ënëm yesem ngön äak epël mëëa. “Pipop mën wel wieë,” pël mëëa.

Pool pi pimtë songönte ök mëëa

³⁷ Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëen Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëëa. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epël mëëa. “Ni Krik ngönör ewat wëen ma? ³⁸ Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkëpëen nga omën kësang pan 4000 pörö nga ë öpöt wak yang pultak mësak saup.” ³⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepönöökäänëp. Ne yok pangk omnaröen ngön ök mam ma?” ⁴⁰ Pël maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri tauëë moresring omnaröen angan elmëen pit ngön leng ëen Yuta ngöntak omnaröen ngön ök mëëa.

22

¹ Pool pi epël ök mëëa. “Pepere kar nemorö, ar kat wieë. Ne saun wonöp pël niamaan.” ² Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaëp sëp wesak kat kökö wiaan pi epël mëëa.

³ “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpök Silisia yangerak Tasas kak newilaup. Pël ëen kotuukëer Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëen rë neulön omën tiarim ëere körööröa ngön ë kosang wesa pöt pout ewat saup. Pël ëak ar epreköröa yeë pöl neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup. ⁴ Ne ngaan öngre omp Yesuu kan ngolöp epöök yaaurö mëmpënëak utpet mowesak moröak wii kaatak moulmëeimaup. ⁵ Kiri ar yaauröa wotöököpre Yuta ngönënë kaöarö pitökta niapnaat. Omën pörö pit ne Yesuu ruurö wali ömëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim

karurö Tamaskas kak wëaurö mampëak nena. Pël ëën omën pörö wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlangön kat mowiipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanöm yewasën këtëp luptak wëën kutömweriaan ëwa kaöempel teënt pan irë neek yaalnë. ⁷ Pël ëën ne yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?’ ⁸ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’ ⁹ Pël ëën omën neering sa pörö ëwa pëënpelën itena. Ën omnampë neen ngön neea pöt pit kat nawiin. ¹⁰ Pël ëën ne epël pëlpël yemak. ‘Aköp, ne peene tol ëëm?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Wal ëak Tamaskas kak së orö. Pël ëën omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaö ëa pötön ök niapnaat.’ ¹¹ Pël neaan ëwa pömpelök nem itöörar ngaap wes noolaan wëën omën neering saurök mor yal ëak Tamaskas kak së neulnäa.

¹² “Omën namp kak pörek wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa pötë ënëm yaaup. Omën pöpön Yuta omën ka pöök wëaurök pimëën kön wiin ompyaö yeëa. ¹³ Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga së,’ pël neaan tapëtakëër nem itöörar nganga sak piin itenaut. ¹⁴ Pël ëën pi epël yenëa. ‘Anutu, tiarim ëere körööröa yaya maimaup, pim ëëpnaatön ewat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wotpilëpön itenak pim këmtakaan ngön kat wiimëak kom ë

niuläaup. ¹⁵ Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël äan pipot omën pouröen ök maan kat wiip. ¹⁶ Oröpmorëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëen i nimëen tiarim Kaöapön merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.’ ”

Anutuuk Pool köpëlöröa ngësäl wes mäa

¹⁷ “Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaöetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pöl äaut. ¹⁸ Pël ëak itaangkën Aköpök neen epël yenëa. ‘Ni eprek wë nem ngönte ök amë pöt omnarö kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teëntom sëp mowesak sum.’ ¹⁹ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngönën tupötë së omën niin kön wi kosang yewesaurö moröak wii kaatak moulmëere pës mö pël eimaut. ²⁰ Pël ëen Stiwen nim ngön ompyaut yaaup omën narök mën wel wiaut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëenöt ngarangk äaut.’ ²¹ Pël maan pi epël yenëa. ‘Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yë.’ ”

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

²² Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësäl sëpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö ëak ngön ë olëak epël mëëa. “Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan.” ²³ Pël mëak pit ya sangën kaö ëak ëlak wiak pitëm ulpëenöt ent ëak keke elmëak yangerakaan sumplolöt wes ngaarëk momëa. ²⁴ Pël ëen nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëen nga omnaröa

wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëen ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipënëak pës kaö pan momööpënëak mëea. ²⁵ Pël ëen pit pës momööpënëak wii yatëen Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëea. “Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?” ²⁶ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëea. “Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröep.” ²⁷ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëea. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mëea. ²⁸ Pël maan wotöököpök epël mëea. “Ne sum kësang panë ëak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mëea. “Nem ëlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.” ²⁹ Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipënëak yaurö pit teëntom pan pölöp ëak sëp mowesa. Pël yaëen nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

³⁰ Ëlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipënëak wii wil moulmëak kiri ar yauröa wotöököröere ngönënë kansolörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak örö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansolöröen ngön ök mëea

¹ Pool pi ngönënë kansolöröen nga iteneë epël mëea. “Karurö, ne Anutuu itöök wëaup. Peene

wë epëtenta kat men ëen utpet nentaring naön.”
² Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananias puuk Pool pim naë taueëauröen këm kantak mor kaë mööpënëak kék mëëa. ³ Pël ëen Pool pi epël mëëa. “Ni nim koröpöök ompyaö saan lupmer pöt titi tēak utpet äaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumēak nimēnt pöp ngön ë kosang wesa tapēt ilak nemööpënëak kék maan yenemö.” ⁴ Pël maan Pool pim naë taueëa pöröak epël mëëa. “Ni Anutu pim kiri ar yaauröa wotöök kaöapön utpet wesak yemaan.” ⁵ Pël maan Poolök epël mëëa. “Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ewat ëen pël nemaan ëan tapön. Ngönöntak omēn ngarangk ke pilöröen ökre was mangan yak nga wia pöten ne ewat wë.”

⁶ Pool pi ewat wëen ngönënë kaöaröa naëaan, narö Parisi ngönēn yaaurö, narö Satusi ngönēn yaaurö pël ewat wë pitēn epël ök mëëa. “Ne Parisi omnamp. Nem earö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal eēpnaat kön kosang wieë ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulē.” ⁷ Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak komkap äa. ⁸ Pit epētak pël äa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasēn yaaurö. Ën Parisiirö pit omēn pötön kön wi kosang yewesaurö. ⁹ Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi omnaröa naëaan ngön kosangötē ngarangk naröak wal ë taueë ngön äak epël mëëa. “Ten pim utpet nent nokoirēn. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna

pöt yok pangk.” ¹⁰ Pël äak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wi-ipanëak kas ëën pim nga omnaröen epël ök mëëa. “Ar pitëm tekrak së Pool wali wak së tiarimtë ka kaöetak ulmëë,” pël mëëa.

¹¹ Röök pötak Aköpök Pool pim naë së oröak epël ök mëëa. “Ni ya ngës ëëngan. Nem ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen ök yemaan tapël Rom kak së ök mam.”

Yuta omnarö Pool mëmpënëak kup ria

¹²⁻¹³ Ëlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top äak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet rëak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa.

¹⁴ Pël äak pit kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë wotöököröa naë së epël ök mëëa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut. ¹⁵ Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëën waisëpën sa ma? Ten pim ngön äauta songönten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëën yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati së Poolön ök mëëa. ¹⁷ Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëen epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak së. Pël ëën pim ngön nent ök mapnaan.” ¹⁸ Pël maan nga omnaröa

ngarangk pöp yokotup mäsak wotöök kaöapë naë së epël ök mëëa. “Wii omnamp Pool pöpök yokot epop nimëën ngön nent waarek mäsak waisën ök niapën pël aanak mäsak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak së pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëëp epël pël mëëa. “Ni ngön tol nent ök neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni ëlpamök Pool pitëm naë wes mëën së pim ngön ëauta songönte këëkë wesak maan kat wiipën pël morök ya. ²¹ Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” ²² Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëën sa.

Nga omnaröa wotöököpök Pool yang ngarangkëp Pilis pim ngësë wes mëa

²³ Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëën epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën munt 200 ëak ingëpöt wak yaaurö pöröeta koirak rö kan 9 kilok pötak sënëën kopëta wasën. ²⁴ Pël ëak Poolëenta pol os narö koirën. Pël ëak ar ngarangk këëkë elmë yesem Rom yang ngarangkëp Pilis pim naë së moulmëën.” ²⁵ Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng ëak mena.

26 “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. 27 Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëen ne kat wian pöt pi Rom omnampök ëa. Pël ëen neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. 28 Pël ëak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut. 29 Pël ëak ne pitëm Poolëen ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. 30 Pël ëen ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëen kat wiakök nim ngësë wes mëen waisëpën yewas. Pël ëak omën pimëen ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkëpë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

31 Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl ëak Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak së oröa. 32 Pël ëak ëlpamök nga omën yangerak yaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së oröa. 33 Pël ëak yang ngarangkëpë naë së pepewer menak Pool moulmëa. 34 Pël ëen yang ngarangkëp pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pëël mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” 35 Pël maan epël mëëa. “Omën nimëen ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëen ngön ya mëna

¹ Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaauröa wotöök kaöap Ananaias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yap-
 inte Tetalas pit pörö Sisaria kak sê oröak yang
 ngarangk kaöap Pilis piin Poolëen ngön ya mëmpna
 pöta ngönöt ök mëëa. ² Pël ëen Pool pitëm naë wëen
 yang ngarangkëp Tetalasën ngön maan wal ë Poolë
 ngësël wesak pël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ëwat kësangëp yak yoöre
 ërëp niaanan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk
 elniaan nim yang eprek mayaap wiaan
 wakaimaut. ³ Pötaanök ten ya ompyautaring
 wë niin yoöre ërëp yeniak. ⁴ Ne ngön muntat yal
 menak niaan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak
 nim ngön kot niana epët kat wi. ⁵ Omën eit
 epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaaumor.
 Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë
 öngöpöngöp ëak nga wilö yaaumor. Pël ëak
 puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë
 ngönnges wak yaaö pömeriarë kaö sak wëaumor.
⁶ Omën epmor pi Anutuu ngönën tup kaöet
 kewil elmëepënëak yaëënak ten waut. [Pël ëak
 nim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön
 yaatak moulmëënëak yaëënak, ⁷ nga omnaröa
 wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö ëak
 nim moresiaan wa ëp ëaumor. ⁸ Pël ëak Lisias
 pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök
 niapënëak mëëaut.] Pël ëen nimitok omën epmorön
 pëël maan pimitok pimtë këmpelëkaan niaan kat

wiimëen. Pi tol yaëenak ten pimëen ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

⁹ Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök ëak Poolë ngësël wesak epël mëea. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëea

¹⁰ Pël maan yang ngarangkepök Poolön mores-ring ni a pël elmëen Pool pi epël ök mëea.

“Ne niin ëwat wë. Ni yang epëra kaö sak wëen krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë. ¹¹ Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëen akun 12 pëen yes. Ni pitën pëël mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëet. ¹² Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuu ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëenëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëere ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëen ëaut. ¹³ Pitëm ngön nemël wesak aö ngön ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëetök ya. ¹⁴ Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpöök yesem Anutu tenim ëaröa yaya maimaö tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaëenak pitök itenak ten kan ngolöp epöök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak itaangkën yaap ëen kön wi kosang wesaut. ¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa. ¹⁶ Ne akun poutë Anuture omnaröa ëöetak ompyaö

ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men ëen utpetat won.

¹⁷ “Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak omnarö kaamök elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut. ¹⁸ Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënëen kölam tëak öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenaut. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won. ¹⁹ Yuta omën Esia yangerakaan waisa narökëer pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak ëanëen eprek waisan tapön. ²⁰ Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. ²¹ Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tekarak taueë ngön ëak epël mëëaut. ‘Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaautaan peene ngön yaatak yeneulë.’ ”

²² Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ewat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. “Ënëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat.” ²³ Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëepënëak mëëa. Pël ëak pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

²⁴ Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak

Poolön yas mēēa. Pēl ēēn Pool pim naē sē omnarōa Yesu Kristo piin kōn wi kosang yewesa pōlōn ök maan kat wia. ²⁵ Pēl ēēn Pool pi kaalak yal menak omnarō wēwē wotpil ōpenaatare utpet ēēnganēēn ngarangk ēēpenaatre Anutuuk ēnēmak tiar ngōn yaatak niulnēēpnaata ngōnte pēl ēāk mēēa. Pi pēl maan Pilis pi kat wiak kas ēāk epēl ök mēēa. “Ni sē, ēnēmak mop nent orōōn ngōn niamaatak.” ²⁶ Pim pēl mēēa pōt, “Ne ngaak Poolōn ōkōōk pēl elmēēn mon nangkēn wii kaatakaan wes momēēmakok,” pēl weseē akun selap Poolōn yas yemaan sē piiring ngōnngōn eima.

²⁷ Ēnēmak krismaki nentepar sēēn Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ēēpēnēak Pilis pim urōtak sak wēēn Pilis pi sēpēnēak yeem Yuta omnarō ya kē sēpnaak yak Pool wii kaatak om wēēn sa.

25

Pool pi Sisa pim ngōnte kat wiipēnēak ngōn ēāk mēēa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk ēēpēnēak Sisaria kak sē wēēn akun nentepar nent won sēēn Yerusalemē sa. ² Pēl ēēn kiri ar yaaō kaōarōere Yuta ngarangkōrō pim naē sē Poolē ngēsēl wesak epēl ök mēēa. ³ “Ni tenim ngōnte kat wiak Pool pipop wes mēēn Yerusalemē waisēp.” Pit kamtaōōk nga wiak mēmpēnēak kaar pēl mēēa. ⁴ Pēl maan Pestas pi kangiir epēl mēēa. “Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wēēn ne akun kot nent kaalak sumaap. ⁵ Pōtaanōk arim omēn kaōarō neering sēnaat. Pēl ēāk sē omēn pōp utpet nent ēa ēēn pōt yok pangk pimēēn ngōn apnaat.”

6 Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kët 8 ma 10 ëak won sëen kaalak Sisaria kakë sa. Pël ëak pi ngön kaatak së wë Pool mësak sëpënëak mëëa. 7 Pël ëën pi së wëen omën Yerusalemaan sa pörö pim naë taueë ngön könöm nant pim ngësël wesak mëëa. Pël ëaap pitëm Pestasën mëëa pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan ëa. 8 Pël ëën Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangiiir epël mëëa. “Ne utpet ëak Yuta omnarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël ëak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” 9 Pël maan Pestas pi Yuta omnarö wiap mowesak Poolön epël ök mëëa. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëen ne pörökök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?” 10 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëër nem ngönte kat wiimëët. Ni ëwat wëen ne Yuta omnarö utpet nent naalmëënëp. 11 Ne utpet nent yaëen pit itenak nemëen ngön ëak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël ëaap pitëm nemëen ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëen ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak.” 12 Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön ëak Poolön epël ök mëëa. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësë wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripaan Poolön pëël mëëa

13 Ënëmak akun nant won sëen omën omp ak namp Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. 14 Pël ëak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëëa. “Omën namp eprek wii kaatak wë. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën ëën om wëaup. 15 Pël ëën ne Yerusalem kak së oröön kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. 16 Pël ëën ne pitën epël ök mëëaut. ‘Ten Rom omnarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaurö. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëen pimëen ngön eaö pöröa ëöetak tauëë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëën pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.’ 17 Pël maan Yuta omnarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak së wë pi koirak waisëpënëak mëëaut. 18 Pël ëën wais wëen omën pimëen ngön yaaö pörö ngön ëa. Pël ëën ne wet réak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. 19 Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pöt öp wë pël ya. 20 Pël ëën ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëëaut. ‘Ni kaalak Yerusalem kak së nim ngönte pörek pet irum ma?’ 21 Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë së ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëën ne maan pi wii kaatak om wëen nga omnarö pit ngarangk eim wëen nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pötakök pet irëpënëak

mëëaut.” ²² Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëet,” pël mëëa.

²³ Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnaröa itöök wa top kaatak yesën nga omnaröa wotöök kaöaröere kak pörekë omën yapinringörö pourö piaripring kakaati së wa top ëa. Pël ëën Pestas puuk maan Pool koirak sa. ²⁴ Pël ëën Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripaare ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop pëel elmëën mëmpëna pötaan aim wë. ²⁵ Pël ëaap ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimtök neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëën sëpnaan yaë. ²⁶ Pël ëak ngön këet ap wesak omp ak kësangëpëën pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël ëën pepewer retëng ëak wes mëën sëpnaan. ²⁷ Ne wii omën namp wes mëëmëak pepetak pim songönte wes mëëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

¹ Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

2 “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men ëen ompyaö pan yaëen nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim pöta kangit nia-maan yeë. 3 Tiar Yuta omnaröa ngönënëen ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ëwat wëen. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

4 “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit ëwat wë. 5 Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ëwat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya mënëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas. 6 Ne peene eprek wëen pit nemëen ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim ëaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaö pöt kön wi kosang wesak këet orööpnaataan kor wëaö pötaanök ngön yaatak yeneulë. 7 Tiarim ëarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimëë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëim. 8 Tol ëënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

9 “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yap-inte wak irapënëak omnant kësang elmëeimaut. 10 Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöaröak neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël ëen ngön yaatak wëen ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut. 11 Pël eimeë akun selap ngönën tupötë

ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlangön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan ëën ka kamaatëëta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

*Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa
(Ngön 9:1-19; 22:6-16)*

¹² “Ne pël eim wëën kiri ar yaaö kaöaröak Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang neuesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëën itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ëwaat il we-saö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni. ¹⁴ Pël ëën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën? Nim nemëën pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëën niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. ¹⁷⁻¹⁸ Pël ëën ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëën pitëm naë së it ngaul moulmëën kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuu ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.’ ”

Pool pim ya mënauten Akripan ök mëëa

19 “Omën omp ak Akripa, ne kutömweriaan omën pöt itaampööre ngön kat wi pël äak wa nemoolaan äaut. 20 Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak sè ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëën arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaan.’ 21 Nem pël äaö pötaanök Yuta omnarök ne Anutuu ngönën tup kaöetak wëën wali newak nempënëak äa. 22 Pël äaatak Anutu pi ne kaamök elnäan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauroere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e taueë ök yak. 23 Pit epël äa. Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup, pi këlangön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël äak weletakaan wet rëak wal äak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

24 Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön äak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor äak kaökaö yaën.” 25 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. 26 Omën omp ak Akripa pi omën epotön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëep naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak äak ëwat wë. 27 Omën omp ak Akripa, ni ngaanëër tektek ngön yaauro pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ëwat wëën ni kön wi kosang yewasën.” 28 Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil

neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” ²⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëëre ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëën wë epël ëënëën won.”

³⁰ Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkepëre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, ³¹ repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.” ³² Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëën pöt nuuk yok pangk wes momëën sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

¹ Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëën Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp. ² Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riaut. Wang pö Esia yangerak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëën ten Aristakas, Masetonia yangerak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourö saut. ³ Pël ëak ëlpamök Saiton kak së oröak Sulias pi Poolön ompyaö elmëën pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö. ⁴ Pël ëak Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë ngarangkörö pitök wangaö

wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. ⁵ Pël äak i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësnngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerak oröak ngentiaut. ⁶ Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sêpënëak yaëen koirak pöök wamp ri-aut. ⁷ Pël äak yesën kent nga yaëen poprak ë yesem akun nant won sëen Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëen kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot kõngkômö temanöm wesaut. ⁸ Pël äak wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësnngësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëëa naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek sê oröaut.

⁹ I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasêpënëak kön yawia akunet won sa. Pël ëen kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëen wangat sêpënëak pomp yaëen Poolök epël ök yema. ¹⁰ “Ompörö, ne kön wiin peene sêpena eptak omën nant kö sêpenaan yeë. Urömat pëen wasngan. Wangaö utpet ëen omënere urömere pout i kaöök ilapenaan yeë.” ¹¹ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkëpë ngöntepar kat wiak yaap wesa. ¹² Kaö yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus tap-tak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek sê önëak ya. Pö këtëpë yeilëaul wieëau yak kentö maap namöön yaau.

Kent kaöempel möa

13 Kaö Yangap Ompyaö pöök wëen i kaöökaan kent ulöl kot nent yamö. Pël ëen pit pipöök kaamök elmëen yok pangk Pinis sê orööpnaat wesa. Pël ëak wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësngësöök saut. 14 Pël ëen akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö. 15 Pël ëak kent pöök wangaö mök ëak wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëak ök ëen pangk naën ëen sêp mowesak wëen kentöök niwak saut. 16 Pël ëen we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëak ten wang kot weruak yesaut wa kaöaöökë ngaarëk wiinëak ya kaö mënaut. 17 Pël ëak wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpanëak wa ngaöök mëak wii yatë. Pël ëak pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sêpanëak kas ëa. Pël ëak poë koröpöt ent ë ulmëen kentöök niwak saut. 18 Pël ëen ëlpamök kaö maare kent nga kaö ëen wangaöökaan uröm nant ngës rëak yemoola. 19 Pël ëak yesem wangam kan muntetak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola. 20 Pël ëen seimeë këtre ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourö kö sënëak yee wesaut.

21 Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël ëen Poolök pitëm tekrak sê tauak epël ök yema. “Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sêp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoirën ëan tapön. 22 Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkaan namp kö nasëngan. Wangaöökëër utpet ëëpnaan yaë. 23 Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. 24 ‘Pool,

ni kas eëngan. Nim ngön pet irumëen Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim eëetak taumëet. Anutu ompyaö yaaup yak nim kimang mëean pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaöök wëaurö öp sënëet.²⁵ Ompörö, ne kön wiin Anutuu orööpënëak neea pöt pout kë orööpnaat. Pötaanök ar kosang seë.²⁶ Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö.”

²⁷ Sant nentepar won sëen Etria i kaöök warial yesem rö kan röök lupöök wangaöök waur yaauroak kat men ëa pöt kus nent temanöm yewasem ëa.²⁸ Pël eën pit ök i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita ëa.²⁹ Pël eën këlötë wieëaurek sënganëak kas eën wangaö leng eëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël ëak pit këlötön itaampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëea.³⁰ Pël ëak wangaöök waur yaauro wangaöökaan kas sëpënëak wang kotte wes mëen i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema.³¹ Pël eën Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön eëpna pöt tiar pourö kö sëpenaat.”³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëen i kaöök yes.

³³ Ëlпам walëpënëak yaëen Pool pi omnaröen kaömp nëmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes.³⁴ Pötaanök këk niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëet. Kat wieë. Tiar

pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naengan.” ³⁵ Pël mäak pi kaömp peret nent wak pitëm eöetak Anutuun yowe mäak pelak ngës reak yen. ³⁶ Pël eën pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pörö 276. ³⁸ Kaömp na pet irak pit wangaö kengkën söpëna yak kaömp kër köpötring munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet ëa

³⁹ Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëenö wieëa pöökël wangaö ökre was leng eëpënëak yaë. ⁴⁰ Pël ëak wii wangaö taë yewesa pöt il momëen öngpök yes. Pël eën pit këra wangaöökë söpënaal wotpil wasö yesauraar wil wiak poë koröp wot karërak ngan ë uteëau wëlël ë ulmäak wëen kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. ⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek së wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëen kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. ⁴² Pël eën nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sëpanëak mëmpënëak kön wia. ⁴³ Pël yaëen ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpanëak nga yema. Pël ëak ten pouröen ngön ëak epël yenia. “Ar pourö kaö ma yailaut ewat wë pöt wet reak i kaöök sörok olëak seë. ⁴⁴ Ën muntarö ar wangaöökaan këra luprak rëaut wak pötë ngaarëk së i pisöök oröeë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk së karmak oröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak sē oröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pörekē omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngēs rëak yepelën ëp yaëen pit es mer ulmäk niaan ten pourö esuwesi saut. ³ Pël äak Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga ëen öngpökaan oröak pim moresi kant mēnak wē. ⁴ Pël ëen kak pörekē omnarö pit Poolē moresi kamalöp mēnak wēen itenak pitēmēt neneren epël mēea. “Omēn epop pi omēn yamēngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin omöp waisa. Pötaanök kangit orö yemorē.” ⁵ Pël mēeaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kērē es momerak won koröp oröak wēaut. ⁶ Pël ëen pit pön mampöore wel wiak sē ngenti pël ëepēnaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naē naröön äa. Pël ëen pit kaip tiak neneren epël mēea. “Omēn epop ëlarëpön äan,” pël mēea.

⁷ Ka pöta naē yang wieäa pör kus pöta kaöapē yanget. Omēn pöpē yapinte Papias, puuk ten mēs nuwak sē pim kaatak niuläk ompyaö ngarangk elnieim wēen kēt nentepar nent saut. ⁸ Pël äak pörek wēen Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap mē pël yaëen Poolök pim naē sē Anutuun kimang mäak mores pim rangk mowiin ompyaö yes. ⁹ Pël yaalmēen kus pötakē yauman omēn muntarö kat wiak waisēn ompyaö yemowas. ¹⁰ Pël ëen pit ten ompyaö ngarangk elnieimēn wēak kan sēna akunetak kan kourakē kaömpre waatöt wa wangaök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak sē oröa

11 Kus pötak wëen ngoon naar namp äak won saut. Pël ëen kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pötak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë könaar wieëa. 12 Pöök yesem Sairakius kak sê oröak wëen kët nentepar nent yes. 13 Pël ëen kak pörek wil ulmëak wa pak äak yesem Risiam kak sê oröak kët kopët nent wëen nenta kautak kent ulöl kot nent i kaöökaan yamö. Pël ëen akun nentepar won sëen Putiolai kak sê oröak ngentiaut. 14 Pël äak pörek Yesuu ingre mor saö narö koirak pitring önëak niaan sant nent wë olëak Rom kakël saut. 15 Ten yesën Yesuu ingre mor saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat wiak narö kan kourak wais kaömp yewaurek Apias kak pörek wais yanikoir. Ën narö kan koö ka nentepar nent äak wieëa pörek wais yanikoir. Pël ëen Pool pitën itenak kön ketumön sak Anutuun yowe yema. 16 Pël äak Rom kak sê oröön yang ngarangköröak Pool pi ka yaaptak öpënëak maan wëen nga omën namp kët poutë ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

17 Kët nentepar nent won sëen Pool pi Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen ngön maan wais wa top ëen epël yema. “Karurö, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël ëëë tiarim omnarö utpet nent naalmëen ma ëaröa ngön ë kosang wesa nent wa noolaan. Pël ëautak pit omën epëtaanök ne wii kaatak neulëak Rom yang ngarangkëpë ngësë wes yenemë. 18 Pël ëen Rom yang ngarangkëp pi nem ngönte kat wiak itaangkën nempënaata ök won ëen

wes nemëepënëak ya. ¹⁹ Pël äaap Yuta omnarö pit pöten kaaö eën ke urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël eën ne kan munt eëma nent won eën ngön äak Sisa pimtök nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëäaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. ²⁰ Pitëm ne elnä epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ewat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëen yak wes nimëepënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë ngön epëtaanök.” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëen ngön anëak pep wes nanimëen ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëen utpet wesak naën. ²² Pël äaatak omën we nantëaanöröak waisak pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

²³ Pël mëak akun wiak omën selap pan röökëer Pool pim kaatak wais wa top eën ngönën songönöt ök maim wëen këtëp ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël äak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng äa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal eën Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema. ²⁴ Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. ²⁵ Pël äak pitëmënt ngön ngës wi yesa. Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen ngaanëer tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këet tiarim earöen epël ök mëäa.

²⁶ ‘Ni sē omēn piporōen epēl ök ma.
Ar ngön pēen kat wiinēetak songönte ewat
nasēngan.

Pēl ēak itaampunēetak yok pangk omnantön it-
naangkan.

²⁷ Omēn piporö pitēm lupöt kosang saurö, kat il
wariaurö, it mēsaurö.

Pit pēl naēn ēanēen itaampööre kat wiire kön wi pēl
ēan tapön.

Pit pēl naēn ēanēen nem naē rē olaan ompyaö
mowesan tapön,

Anutuuk pēl ya.’

²⁸ Pötaanök kat wieē. Anutuuk tiar utpetetakaan
kama yaniö ngön ompyaö pöt köpēl omnaröa
ngēsēl yes. Pēl ēen pit kat wiipnaat.” ²⁹ [Pēl maan
Yuta omnarö pitēmēt ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum ēak
wē omēn pim naē yesaurö ompyaö moweseim
wēen krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa
ngaöök nimēa pöta ngönte werak ök mēak Aköp
Yesu Kristo, tiarimēen Yaö Mēēaup, pim ngönteta
kas köpēl omnarōen ök maim wēen nampök kan
nemowariin ēa.

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2